

Doğu Akdeniz Üniversitesi
"Uluslararası Kariyer İçin"

MEKÂN DEREST

KENT
MİMARLIK
ve TASARIM
GAZETESİ
15 GÜNDE BİR YAYINLANIR
23 MAYIS 2010/ SAYI 7
Havadis
GAZETESİ

Mekanları Teknoloji ile Anlamaştırılan Mimar Jürgen Mayer

UĞUR DAĞLI
konuk yazarlar:
**DAÜ ARCH505
ÖĞRENCİLERİ**

Elimizden Kayıp Giden Geçmişin Sessiz Tanıkları

NACİYE DORATLI

Modernizm En Büyük Kavgasını Konut Üzerinden Vermişti

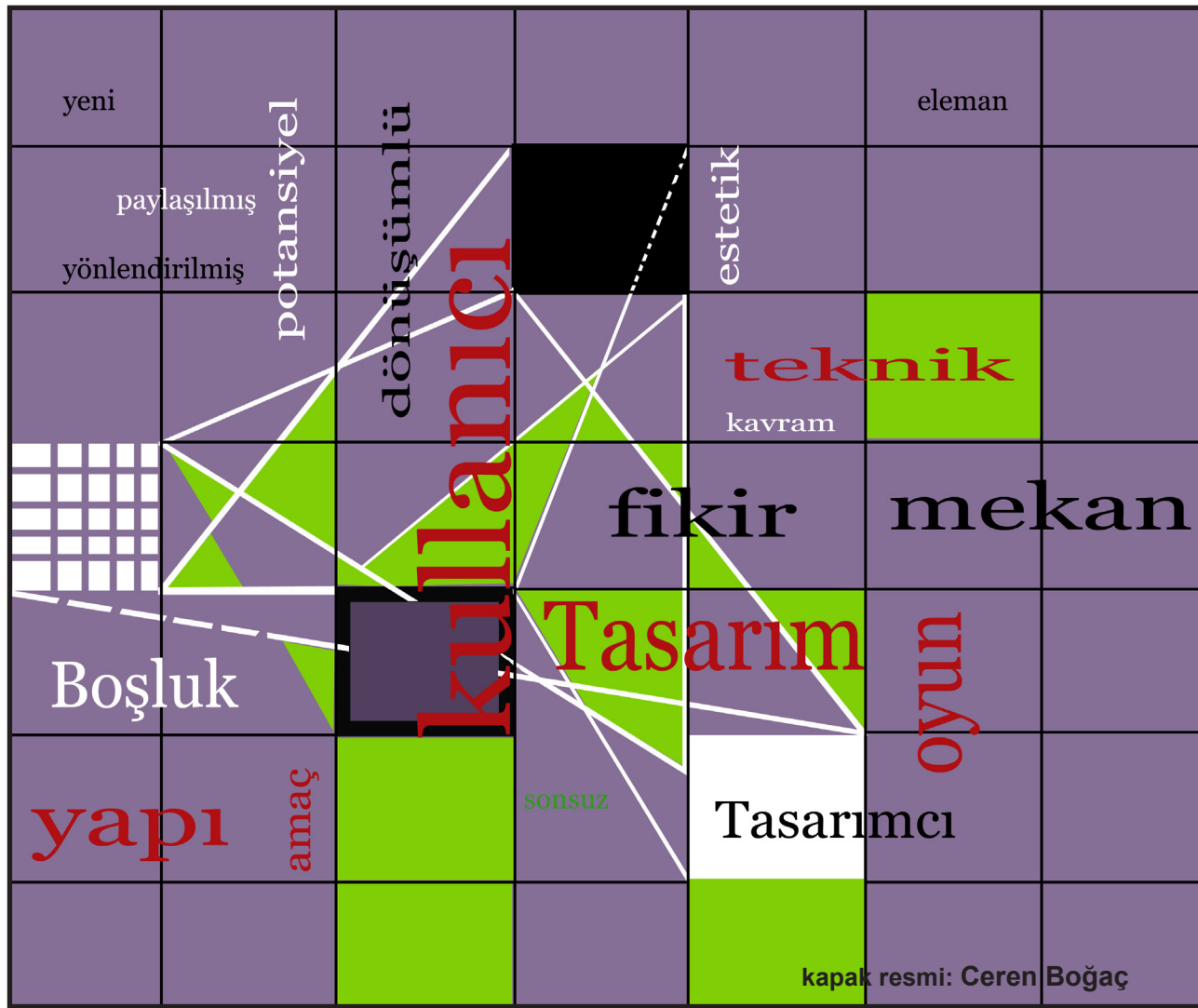

HERA-C

-> Sayfa 5

DOSYA IV TASAR-LA-MA (!)

UĞUR DAĞLI- KUTSAL ÖZTÜRK-KAĞAN GÜNÇE

...Tasarım edebiyatında düş – gücü var; projelendirme ve düşün estetik bir biçimde aktarımı ve en önemlisi merkezinde insan var. Kavga eden, üzülen, ağlayan, sevinen, seven, doğan, evlenen ve ölen bir öykü kahramanı yerine tasarım edebiyatında mutlu insan profili vardır. Tasarımın ana hedefi ise öykünün ana nesnesi olan insanın gereksinimlerini yerine getirmektir...

-> S 7-8- 9-10

Geleneksel Mimaride Mekanın Nicel Boyutları ve Algısı

KAĞAN GÜNÇE

-> Sayfa 6

Kent ve Kimlik: Bütüncül Bir Bakış

ŞEBNEM HOŞKARA

konuk yazar:

DERYA OKTAY

-> Sayfa 11

Büyülü Bir Dünyanın Sizlere Açılan Kapısı: Lizbon...

TÜRKAN ULUSU URAZ

konuk yazar:

NİL P. ŞAHİN

-> Sayfa 12

Anarko-Sosyalist Manifesto: Mülksüzler

BERİL ÖZMEN MAYER

konuk yazar:

CEREN BOĞAÇ

-> Sayfa13

Sürdürülebilir Bina Tasarımı

ERCAN HOŞKARA

-> Sayfa 14

GÜNCEL HABERLER - YORUMSUZ FOTOĞRAFLAR

S 15 <.....KARİKATÜRLER

**KUTSAL ÖZTÜRK
BEGÜM MOZAİKÇİ**

EDİTÖR'DEN...

Herkese ısınmakta olan Mayıs günlerinden Merhaba, Isınmakta olan sadece havalar değil; 27 Haziran 2010'da gerçekleşecek yerel seçimler nedeni ile siyasi gündem de, hararetini aylardan beri artırarak muhafaza etmekte. Mekânla, yapılaşmış çevre ile uğraşan bizler ve bizim gibi kişiler için seçilecek olan Belediye Başkanları kadar, adayların seçim kampanyası sürecinde, yerel yönetimle ilgili öngörüler ve de bu süreçte kent sakinleri önünde tartışılacak doğrular ve yanlışlar da büyük önem taşıyor. Çünkü dolaylı da olsa, gerek yazılı gerekse görsel medyada seçimlere yönelik yapılacak tartışmalar, halkımızın yaşadıkları çevreyi sorgulamalarına ve çevreleri ile ilgili olarak bilinç düzeyine katkıda bulunacaktır.

Seçim kampanyası süresince yapılacak tüm tartışmaların, Belediye Başkan adayları tarafından dikkate alınmasını diliyoruz.

Naciye Doratlı

Bu Sayımızdaki Konuk Yazarlar:

Anıl Başarcan*
Cemaliye Eken*
Tuğçe Ergüden *
Bedia Tekbıyık*
Bahar Uluçay
Nil Paşaoğulları Şahin
Ceren Boğaç (Ekibimizden ama bu sayımızda konuk)
Derya Oktay

* Fakültemiz Yüksek Lisans/Doktora Öğrencileri

Sevgili öğrencilerimiz ve değerli arkadaşlarımıza katkıları için çok teşekkür ediyoruz.

Mekanperest Gazete Ekibi / Soldan sağa (üst): Ceren Boğaç, Şebnem Hoşkara, Kağan Günçe. Soldan sağa (alt): Ercan Hoşkara, Begüm Mozaikçi, Hıfsiye Pulhan, Naciye Doratlı, Kutsal Öztürk, Uğur Dağlı, Türkan Uluş Uraz.

Bu sayımızda neler var?

Bir Mimar, bir Bina sayfasında Uğur Dağlı, sizleri farklı bir konuk yazar grubu ile buluşturuyor. Bu grup, Fakültemiz'de Uğur Dağlı'nın Özlem Olgaç Türker'le birlikte yürüttüğü Arch 501 – Interdisciplinary Workshop dersini almış olan genç mimar öğrencilerimiz, Anıl Başarcan, Cemaliye Eken, Tuğçe Ergüden ve Bedia Tekbıyık. Onların kaleminden ünlü Alman mimar Jürgen Mayer ve ofisi ile tanışma fırsatınız olacak.

Benim sayfam Geçmişin Sessiz Tanıkları'nda, bol resimli bir anlatı ile çoğumuzun 'virane', 'harabe' olduklarını düşündüğümüz, belki de kültür varlıklarımız içinde en zor durumda olan 'Geçmişin Sessiz Tanıkları'na, kilise, cami, han, hamam, mahkemeler, okullar ve resmi kurum binaları gibi anıtsal yapılar dışındaki konut ve diğer gösterişsiz yapılara dikkatinizi çekmeye çalışacağım.

Konut araştırma merkezimiz HERA-C'nin sorumluluğundaki Konut ve Yaşam sayfamızın da bir konuğu var: HERA-C merkez yönetim kurulu üyelerinden Türkan Uraz'ın tez öğrencisi Y. Mimar Bahar Uluçay. Konuk yazarımız, yüksek lisans tezinden hareketle, Osmanlı dönemi konutu ile bugünün çok katlı apartmanlarındaki konut arasında bir geçiş olarak nitelendirdiği, iki katlı binalardaki bağımsız konutları irdedelediği 'İki Bağımsız Katlı Konut: Tek Katlı Konuttan Apartmana Geçişteki Ara Durak' başlıklı yazısı ile sizlerle buluşuyor.

Gelenekten Evrensele Mimari'de arkadaşımız Kağan Günçe, 'Geleneksel Mimaride Mekanın Nicel Boyutları ve Algısı' başlıklı yazısında, geleneksel yapıda, mekanın malzemelere bağlı olarak algılanabilen nicel boyutlarını irdeliyor, mekanın fiziki sınırlarının yanı sıra anlamsal ve algısal boyutlarının da var olduğunu, bu mekanları yaşayan ve yaşamayanlar üzerinden bize aktarıyor.

Bu hafta Dosyamız var. Kutsal Öztürk, Uğur Dağlı ve Kağan Günçe, 'Tasar-La-Ma (!)' isimli 4. Dosya'mızla sizlere sesleniyorlar. Hakkında tam bir tanım yapmanın zor olduğu söylenen Tasarım'ın, insanoğlunun yeryüzünde var olduğu günden bu yana yaşamın bir parçası olarak, her etkinliği ile bağlantılı olması ve zaman sürecinde değişimi konusu, Dosya kapsamında enine boyuna irdeleniyor.

Arkadaşımız Türkan Uraz, Al Gözüm Seyreyle sayfasında, bir konuk yazarı, Fakültemiz İç Mimarlık Bölümü öğretim üyesi Nil Paşaoğulları Şahin'i ağırlıyor. Konuk yazarımız 'Büyülü Bir Dünyanın Sizlere Açılan Kapısı: Lizbon..' ile bizi, yeni ve eskiyi, çağdaş tasarımları ve tarihi dokuyu bir arada barındıran dünyanın en güzel şehirlerinden birine götürüyor.

Arkadaşımız Ercan Hoşkara, Sorular-Cevaplar, Yanlışlar- Doğrular'da, Sürdürülebilir Bina Tasarımının ne anlama geldiği, neleri içerdiği ve bu yönde ne tür yöntemler kullanılması gerektiği ile ilgili soruların cevaplarını sizinle paylaşacak.

ProVo-K-itaP sayfamızın sorumlusu Beril Özmen Mayer de sayfasını konuk bir yazara bırakmış. Mekanperest'in bir Gazete Eki olarak onbeş günde bir hayat bulmasında son noktayı koymakta olan değerli arkadaşımız Ceren Boğaç bize, Ursula K. Leguin'in 'Mülksüzler' kitabını akıcı bir üslupla tanıtıyor. Şebnem Hoşkara Kentin Tadı- Tuzu sayfasında, Fakültemiz Mimarlık Bölümü öğretim üyesi Derya Oktay'ı konuk ediyor. 'Kent Kimliği' konusu üzerinde durmanın, kentsel mekanların fiziksel, sosyal ve kültürel bağlamda değerini ve önemini daha iyi anlamamıza yardımcı olacağı düşüncesinden hareketle, bundan önceki sayılardaki kentsel mekan okumalarından farklı olarak, sayfa konuğumuz, kent ve kimlik konusu üzerine görüş, deneyim ve yorumlarını 'Kent ve Kimlik: Bütüncül bir Bakış' ile bizlerle paylaşıyor.

Kutsal Öztürk hocamız ve asistanımız Begüm Mozaikçi tarafından hazırlanan Haberlerimiz, her sayıda olduğu gibi bu sayımızda da mimarlık ve tasarım alanında ilginç örnekleri dikkatinize getirmeye devam ediyor. Bu sayımızda yaşamın her alanında önemle üzerinde durulmakta olan ve kendi ülkemizde ne yazık ki pek de yol kat edemediğimiz 'Sürdürülebilirlik' ve Mimarlık ilişkisi çerçevesinde örneklerle yer veriliyor.

Bu sayımıza katkı koyan herkes adına hepinize mutlu haftalar dilerim.

MEKANPEREST- HAVADİS GAZETESİ EKİ

Proje Koordinatörü / Editör Naciye Doratlı. **Proje Koordinatör Yardımcıları** Ceren Boğaç, Uğur Dağlı, Şebnem Hoşkara. **Grafik Tasarım ve Sayfa Düzeni** Ceren Boğaç. **Yazı İşleri Ekibi** (Alfabetik) Nesil Baytin, Uğur Dağlı, Kağan Günçe, Ercan Hoşkara, Şebnem Hoşkara, Beril Özmen Mayer, Begüm Mozaikçi, Kutsal Öztürk, Hıfsiye Pulhan, Türkan Uluş Uraz. **Proje Resmi Sahibi** Doğu Akdeniz Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Gazimağusa. Tel: 630 1346, mekanperest@emu.edu.tr **Yayıncı Kuruluş** Havadis Gazetesi, Lefkoşa.

MEKANLARI TEKNOLOJİ İLE ANLAMLAŞTIRAN MİMAR JÜRGEN MAYER

Her dönem, Mimarlık Bölümü'nde yer alan ve Doç.Dr Özlem Olgaç Türker arkadaşım ile yürüttüğümüz Arch501 (Interdisciplinary Workshop) adlı yüksek lisans dersi kapsamında öğrencilerimiz ile önceden belirlediğimiz bir temayı, çok ölçekli, çok katmanlı, çok kültürlü, çok renkli, kısacası limitsiz bir kent olan İstanbul'da alan çalışması olarak yapıyoruz. Bu dönem “Yerelliğe karşı Dijital çağ” teması ile İstanbul'da yaptığımız çalışmanın can alıcı noktalarından biri, mekanlara ve binalara yarattığı teknolojik etki ile adını dünyaya yazdıran bir mimarın konferansıydı... Konferans, teknoloji ile yorumlanmış binaların aktarımı ve paylaşımı ile Dijital çağ binalarının, mekanlarının algılanması açısından oldukça faydalıydı. Bu bağlamda bu hafta sayfamız çalışma grubumuzdan bir grup genç mimar öğrencime veriyorum. Onların kaleminden Jürgen Mayer ve bir ofis binası....

Uğur Dağlı

Jürgen Mayer kimdir?

30 Ekim 1965 yılında Almanya'nın Stuttgart şehrinde dünyaya gelen dünyaca ünlü bir Alman mimar... Eğitiminin bir bölümünü Amerika'da, bir bölümünü de Almanya'da tamamlayarak; Avrupa'nın birçok yerinde mimari projeleri yanında gerek enstelasyonları gerek ürün tasarımları gerekse de yaptığı sergi ve kazandığı ödüllerle kendinden söz ettirmeyi başarmış; bunların yanında da belli başlı üniversitelerde öğretim görevlisi olarak çalışmış ve çalışmaktadır. O, Mies Van Der Rohe- Emerging Architect, Winner Holcim, Reddot Design başta olmak üzere yirmi beşin üzerinde ulusal ve uluslararası ödüle sahip bir mimardır.

Dış görünüş

Jürgen Mayer

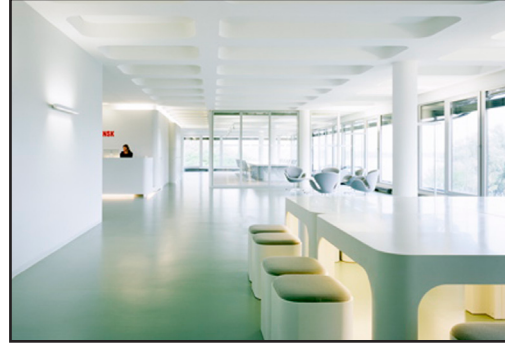
İnsan Vücudu, Teknoloji Ve Doğa Üçlemi Arasında Disiplinlerarası Bir Tasarımcı

Mayer hem mimar, hem iç mimar, hem de ürün tasarımcısı olarak birçok kategoride kendini göstermiş ve bu alanlarda da kendini kanıtlamıştır; hatta gün geçtikçe yeni tasarımlarıyla kendini kanıtlamaya devam etmektedir.

Mekanlarında insan vücudu temel yaklaşım oluşturmakta; ayrıca teknoloji - doğa ilişkisini vurguladığı; iletişim ve yeni teknolojilerin oluşturduğu tasarımları ile tanınan genç ve başarılı bir yetenek durumuna gelmiştir. Kısacası Jürgen Mayer'in tasarımlarının odağı mimarlık, iletişim ve yeni teknolojinin kesişme noktasıdır...

Kentsel planlamadan yapı tasarımına, enstelasyonlara, ürün tasarımından yenilikçi malzemelere kadar Mayer insan vücudu, teknoloji ve doğa ilişkisini kullanmaktadır.

Küçük bir Damlanın Ötesinde Birşeyler Yapmaya Çalışmak

İç mekan 1

Mayer H., Walter Gropius ve Mies Van Der Rohe gibi ünlü mimarlar zamanından itibaren Almanya'nın ilk mimarı olarak adlandırılıyor. Mayer'in "J. Mayer H. Architects" adlı ofisi, yaşının 42 olmasına rağmen 12 yaşında. Mayer ve yanında görevli 15 arkadaşı genç yaşlarına rağmen şu ana kadar Danimarka'dan İspanya'ya kadar geniş bir alana yayılmış; birçok ülkede alkışlanarak ilan edilmiş kamusal binalar tasarlamışlar ve kendilerine ait bir imza stili geliştirmişlerdi. Mayer'in deyişine göre "küçük bir damlanın ötesinde" birşeyler yapmaya çalışmışlardı...

Mimari Projeleri

Binalarındaki strüktür profillerindeki kabartmalar, "zigzag" şekiller, pencerelerde ve desenlerindeki kabartılmış "göz" detayları, petekleri anımsatan çizgiler, farklı yaklaşımların izlerine yönelik ipuçları vermektedir.

Ürün Tasarımları

Mayer'i ürün tasarımlarında da farklı bir yaklaşımda görmekteyiz. Mimari alanda cephelerde ve iç mekanlarda yaratmış olduğu girintili çıkıntılı, zigzag, doğa ve insan kaynaklı esintilerden tasarlanmış hareketli çizgileri bu kez, Mayer'in

İç mekan 2

ses getiren ürün tasarımlarının başını oluşturan dokulu mobilyalarda, vücut ısısına göre renk değiştiren çarşafalarda, esnek mozaik duvar ve döşeme kaplamalarında, esrarengizce kenetlenen sayılarla bezenmiş duvar kağıtları ve yer döşemelerinde görülmektedir.

An der Alster 1 Ofis Kompleksi

Hamburg'da bulunan "An der Alster 1" ofis kompleksi kompleksi, Ağustos 2007 yılında tamamlanmıştır. J. Mayer H Architects tarafından tasarlanan ve benzersiz cepheler sahip bina, kentin canlı atmosferi ile su ve olgun ağaçlarla zenginlik kazanmış peyzajı arasındaki kesişimine cevap olarak yerini almıştır. Yatay şeritli cephesi ve yüzen gözler görüntüsüyle yapı, eşsizce hakimiyetini ilan etmektedir. Ön cephesinde tasarımın doğayla bütünlüğünü devam ettiren halk parkındaki platformlar ve cephedeki "gözler" yapının buluşma ve seyretme mekanları olarak tasarlanmış ve park peyzajında cephe tasarım stratejisi devam etmiştir. Tabandan çıkan oval şekilli "gözler" çıkıntı şeklinde kamu parkına açılmaktadır.

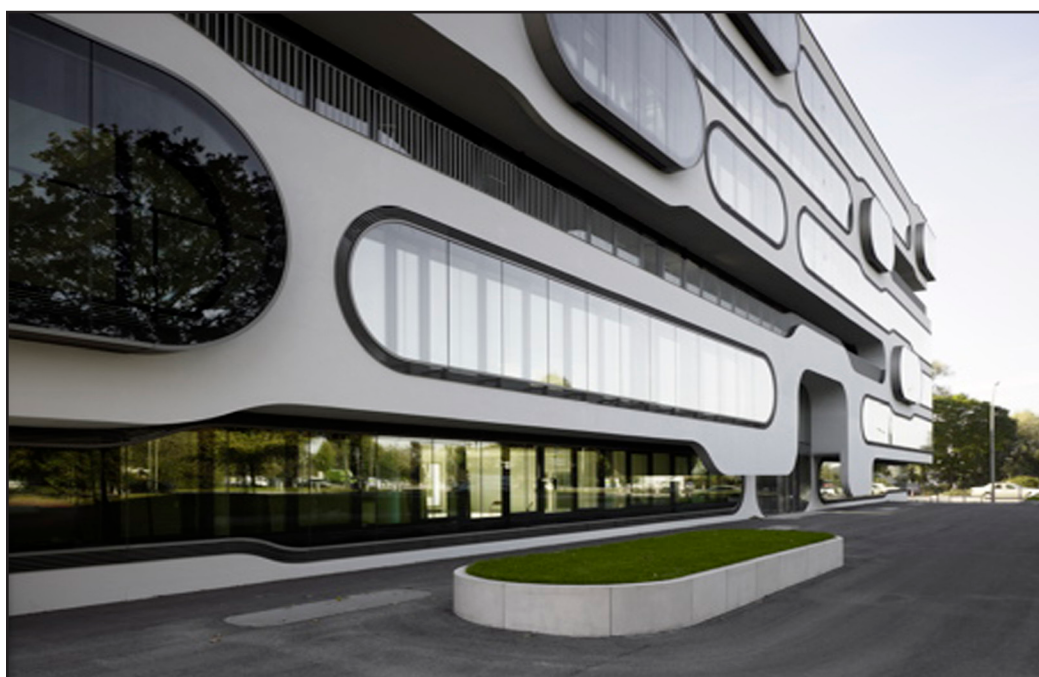
Jürgen Mayer, bu projede mimari gezinti yerinin öneminden etkilenmiştir. Yapı yükseldikçe hacim hem içeriye, hem de dışarıya doğru şekillenerek açılmakta ve sonlanmaktadır. Bembeyaz bir atmosphere sahip iç bölümü, her yönden gün ışığını yansıtmakta, mekanı büyük ölçüde gölgesiz hale getirmektedir.

İç mekanda; genel mekansal düzenlemeye ve "gözlerle" bağlantılı özel alanlara hizmet eden bir tasarıma rastlanılmaktadır. Açık kat planları ve yedek mobilya seçenekleri, esnek çalışma alanları için giderek zenginleşen ve sürükleyen ortak bir çalışma arzusu oluşturmaktadır.

Son Söz

Kuzey Kıbrıs'ta da bu anlamda yorumlayabileceğimiz binalara ulaşabilme umidiyle.

Anıl Başarcan,
Cemaliye Eken,
Tuğçe Ergüden,
Bedia Tekbıyık

Dış görünüş

YOK OLAN, YIKILAN GEÇMİŞİN SESSİZ TANIKLARI

Gazimağusa Sur-ıçi'nden

Bugün yedinci kez sizlerle birlikte olurken geriye dönüp bu sayfada sizlerle neler paylaştığımıza bir bakalım. Konuk yazarlarımızla birlikte, kültür varlıklarının hem evrensel olarak, hem ülkemiz açısından önemini vurgulamaya, ülkemizdeki birçok anıtsal yapı/sit alanından bazılarını değinmeye çalıştık. Kültür varlıklarımızın manevi değerinin, evrensel değerinin yanı sıra, anıtsal ya da gösterişsiz olsun tarihi yapıların - eğer doğru kararlar verilirse - ekonomik açıdan ülkemiz için büyük bir potansiyele sahip olduklarına ve dünyadaki kıran kırana rekabet ortamında ülkelerin, kentlerin markalaşmak için sahip oldukları kültür varlıklarına önemle sarıldıklarına dikkat çektik.

Bu gün farklı bir yol izleyerek, bol resimli bir anlatı ile çoğumuzun ‘virane’, ‘harabe’ olduklarını düşündüğümüz, belki de kültür varlıklarımız içinde en zor durumda olan ‘Geçmişin Sessiz Tanıkları’ni sizlere hatırlatmaya çalışacağım. Lefkoşa Sur-ıçi, Gazimağusa Sur-ıçi gibi tarihi kentsel alanlarımızdaki bu sessiz tanıklar, anıtsal yapılar dışındaki evler ya da diğer gösterişsiz binalar. Çünkü bu yapılar, kilise, cami, han, hamam, mahkemeler, okullar ve resmi kurum binaları gibi anıtsal yapılar kadar önemli ve de kültür varlığı olarak değerlerinin yanı sıra, konut stoku olarak, her ne kadar fiziki ve işlevsel olarak eskimiş olsalar bile, ekonomik değerleri de var.

Uluslararası topluma göre daha geç de olsa, ülkemizde de bina ölçeğinde korumanın yetersiz olduğu ve alan ölçeğindeki korumanın önemi fark edilmiş. Surları ve hendekleri ile birlikte Lefkoşa Sur-ıçi ve Gazimağusa Sur-ıçi gibi tarihi kentsel alanlar 1989 yılında ‘Koruma Alanı’ olarak ilan edilmiş ve sonrasında her iki alanda da uygulanan bir takım önemli projelerle, (özellikle Lefkoşa’da) kötü durumdaki konutlar restore edilmiş,

bir kısmına farklı işlevler verilmiş. Ama bu uygulamalar dışındaki, bu sayfada bazılarını da görebileceğiniz listelenmiş ya da mütevazı yapılar bugün ayakta durmakta zorluk çekiyor. Plan, proje, devlet eli ile uygulama derken bu özel alanların hafızası siliniyor. Hafızanın silinmesinin yanında, bu alanların gün geçtikçe gettolaşması, kültür varlıklarının korunması açısından iklimi daha da kötüye götürüyor.

Neden?

Çünkü, korunacak alanların, planlama bütünlüğü içerisinde kent yaşamına etkin bir şekilde katılımını hedefleyen ve kent mekânındaki tüm aktörlerin koruma sürecinde yer almasını sağlayan çözümlere yönelik arayış içine hiç bir zaman girememişiz, koruma ve canlandırma eyleminde çok önemli olan kamu-özel sektör-vatandaş işbirliğini sağlayamamışız. Dünyada, sadece devlet eli ile ve dış kaynaklı fonlarla, alan ölçeğinde koruma ve canlandırmayı başaran hiç bir örnek yok. Başarılı örneklerde, Devlet (yetkili kurumlar), işin başında belirlediği en uygun stratejiler çerçevesinde, sadece alanın fiziki olarak canlandırılması için gerekli alt yapı vb. yatırımları yapıyor; alanın cazip bir yatırım alanı olması için gerekli şartları sağlıyor; gerekli yasal düzenlemeleri yapıyor; merkezi ve yerel otorite orkestra şefi konumunda, belirlenen stratejiyle uyumlu uygulamaları yönetip öncülük ediyor.

Biz Neyi Bekliyoruz?

Aslında, uyum sağlama çabası içinde olduğumuz Avrupa Birliği normları, çok özet geçtiğim bu konuları fazlası ile içeriyor. Gerekli hazırlığı yapacak zengin bir iş gücümüz de var. Ama her şeyden önce bu konuda vizyon sahibi olmak gerekiyor galiba.

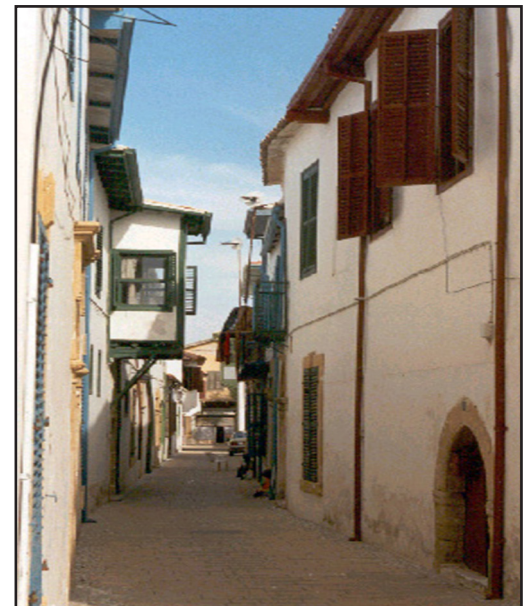
Naciye Doratlı

Lefkoşa Sur-ıçi'nden

Lefkoşa Sur-ıçi'nden

Lefkoşa Sur-ıçi'nden manzaralar (fotoğraflar: Hıfsiye Pulhan)

İki BAĞIMSIZ KATLI KONUT: TEK KATLI KONUTTAN APARTMANA GEÇİŞTEKİ ARA DURAK

Bu metin, yazarın, DAÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Araştırma Enstitüsü bünyesinde, Mimarlık Bölümü-Mimarlık Yüksek Lisans Programı'nda, Doç. Dr. Türkan Uraz danışmanlığında hazırlanan 'Sosyal ve Kentsel Çevrede Moderleşme Sürecinde İki Bağımsız Katlı Konutlar: Lefkoşa Örneği (1940-1970) adlı yüksek lisans tezi üzerine temellenmektedir.

Yapılı çevrenin kimliği sadece o bölgenin doğal özellikleriyle değil, aynı zamanda belli bir zaman diliminde biriken kültürel değerleri ile de şekillenir. Bu anlamda, bir mekanın ya da kentin kimliği, yapı ve birey arasında kurulan ilişkiler çerçevesinde gelişir, yaşanan olaylar ve deneyimler dizisi üzerine inşa edilir. Bu yolla mimari ürünler, toplumsal sorgulamaların, kabullenişlerin, reddedişlerin hatta yenilgilerin somut göstergesi olarak, nesilden nesile aktarılır. Bundan dolayıdır ki, herhangi bir toplumun var olma sürecindeki politik, sosyal ve ekonomik değişim/dönüşümlerin en iyi izlenebildiği mimari ürün türü konuttur ve Modernizm en büyük kavgasını konut üzerinden vermiştir.

Zengin kültür katmanları ile bu değişim ve dönüşümü okuyabilmemize imkan sağlayan Kıbrıs Adası'na ve özellikle Başkent Lefkoşa'ya baktığımızda, surlar içindeki konut dokusunun, Osmanlı İmparatorluğu'nun adadaki dört yüz yıllık idaresi dönemine damgasını vuran yaşam biçimlerini çözümleyebilmek adına ciddi bir bellek oluşturduğu söylenebilir. Bu döneme ait, bir kent konutu türü olan *Konak*, kültürel ve iklimsel öğelere göre şekillenmiş, geçiş ve yaşam mekanı olarak görev yapan 'sündürme'si ve etrafında, her biri bir 'çekirdek aile'yi barındıran 'oda'larıyla 'geniş aile'nin yaşam tarzına uygun bir düzenleme gösterir.

Bunu takip eden süreçte ise, Modernleşme projesine gerçek anlamda İngiliz Sömürge döneminde adım atan Kıbrıs'ı çarpıcı bir değişim beklemektedir. Sömürge yönetimi tarafından devreye sokulan iletişim, tarım, sağlık vb. alanlardaki bir dizi yenilikler, zamanla Osmanlı geleneklerinin yerini alır. Ekonomik ve yönetsel değişimlere bağlı olarak, Kıbrıs toplumu da ciddi dönüşüm geçirir. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrası tarım egemen yaşam tarzından, kent merkezi odaklı büyüyen ticari-ekonomik yaşama adım atmıştır.

Toplumsal yapıdaki bu dönüşüm, özellikle elitlerin yaşamını sürdürdüğü kent konutunda ifadesini bulur. Osmanlı döneminde günlük yaşam aktivitelerinin geçtiği bir orta mekana (sofa, ya da sündürme) açılan odalardan oluşan, surlar içindeki 'Konak', bu yeni dönemde yerini, tam da surların dışında oluşmakta olan Köşklüçiftlik, Çağlayan gibi planlı

bölgelerde inşa edilen, bahçe içinde tek katlı evlere terk etmiştir. Bu konut tipi, biçimsel özellikler yönünden İngiliz Sömürge mimarisinin izlerini taşıırken, mekansal örgütleniş açısından melez bir morfolojiye sahiptir. Günlük yaşamın geçtiği sofa ya da 'sündürme' odaklı geleneksel mekan organizasyonu korunurken, mahremiyeti artıran koridorun devreye girmesi, servis mekanlarının konumu ve konut içinde yer alması, yemek yeme ve oturma gibi günlük aktiviteler için ayrı mekanlar düşünülmesi, 'Konak'ta yüksek duvarların arkasında kalan mahrem yaşamın aksine sokakla ilişkilendirilen verandaların ortaya çıkması, modern yani yeni bir 'kent yaşamı' tarzının ipuçlarını vermektedir.

Bu örneklerle paralel olarak; İngiliz Sömürge döneminin tek katlı kent evi ve devamında ortaya çıkan çok katlı konut örnekleri arasında, yeni gelişmekte olan surlar dışındaki bölgelerde genellikle kardeşler ya da evli çocukları olan ebeveynler tarafından oldukça ilgi gösterilen bir ara çözüm olarak nitelendirilebilecek, 'iki bağımsız katlı' konut tipi dikkat çekicidir. Aslında, bu ara tipin ortaya çıktığı zamanlarda, mimarlık mesleğinin kurumsallaşması sürecinde de önemli adımlar atılmaktadır. Bina projeleri önceleri, diğer İngiliz sömürgelerinde olduğu gibi Birleşik Krallık'tan gelen mimar ve mühendisler tarafından üretilirken, İkinci Dünya Savaşı sonrasında artan talebi karşılamak üzere bu konuda, avukat katipleri yetkilendirilmiştir. Henüz Kıbrıslı Türk profesyonellerin bulunmadığı bu ara dönemde avukat katipleri, Mimar ve Mühendis Odaları birliğinin kurulduğu 1960 yılına kadar hizmet vermişlerdir. 'İki bağımsız katlı' konut tipinin ilk evresinde, avukat katiplerinin yanı sıra, yurtdışında eğitimini tamamlayıp adaya dönen Kıbrıslı Rum mimarlar tarafından yapılan projelere göre üretilmiş örnekler yaygındır.

Bu evrede zemin kattaki organizasyon, üst katta da fazla değişiklik göstermez. Tasarımcısının kimliği hakkında kesin bir bilgiye ulaşılamayan, bu nedenle de anonim mimarlık ürünü olarak kabul edilen bu evlerin mekan kurgusu, erken İngiliz Sömürge mimarisi örneklerinden etkilenmiştir ve genellikle ön cephelerinde bir 'camlık'1 bulunmaktadır. Odalar, yine dolaşım görevini üstlenen ve bu kez 'hol' olarak adlandırılan geniş bir orta mekan etrafında konumlanmıştır. Bazı durumlarda dairesel şekillenen oturma odası, ve holün her iki yanında yer alan yatak odalarından bir tanesi genellikle konutun ön tarafında; mutfak, banyo ve WC gibi servis mekanları da arka tarafta konumlanır. İki bağımsız katlı konutun üst kat girişinin, zemin katın girişine kıyasla daha az göze çarpması, iki katlı bu konut tipinin dışarıdan dubleks, tek aile evi ya da 'villa' olarak algılanmasına yol açar. Köşe parsellerde yer alan örneklerde, girişler farklı sokaklardan verilerek bu etkinin daha da güçlü olarak ortaya konulmasına çalışılır.

1950'li yılların sonlarına doğru Kıbrıslı Türk mimarların eğitimlerini tamamlayıp adaya dönmeye başlamaları ve 1960

Kıbrıslı Rum mimarlar tarafından tasarlanan iki bağımsız katlı konutun erken örnekleri

yılında mimarlık mesleğinde yeni bir kurumsallaşma sürecine girilmesiyle, avukat katipleri profesyonel sahneden artık tamamıyla çekilmişlerdir. Mektepli yerli profesyonellerin ortaya çıkmasından sonra da iki bağımsız katlı konut tipi varlığını sürdürmeye devam etmiştir. Ancak ilk örneklerin aksine plan çözümleriyle beraber cepheler de değişim geçirmiştir. Burada, ana dolaşım arteri olan sofa ya da sündürmeye eşdeğer olan holün, yaşama işlevine yönelik görevini oturma odasına, dolaşım işlevini ise koridora devrederek, salt bir giriş holüne indirgendiği gözlenir. Ne var ki üst kat girişleri, yine yapının bir bütün olarak algılanmasına katkıda bulunacak şekilde ikincil plandadır, ama

barındıran çok işlevli bir yaşama birimi olan 'oda'lar, surlar dışına taşınan iki bağımsız katlı konutta 'bağımsız kat'a dönüşerek geleneksel yaşam ortamını desteklemiştir. Bir yandan modern yaşamın gereği 'çekirdek aile' ayakta dururken öte yandan 'geniş aile' de tamamen yok olmamıştır. Yaşam, bağımsız katlarda bir anlamda ayrı, ama halen aynı çatı altında birlikteliği koruyarak sürdürülmüştür.

Bahar Uluçay

Kıbrıslı Türk mimarlar tarafından 1960'larda tasarlanmış iki konut

bu girişle ilişkilendirilmiş olan -merdiven kovanı daha tanımlı hale gelmeye hatta bazı örneklerde ön cepheden algılanmaya başlanmıştır bile. İki bağımsız katlı konut geçirdiği bu dönüşümle, takip eden dönemde bağımsız zemin kat girişleri ile ortaya çıkacak olan aile apartmanlarının ön hazırlığı niteliğindedir aslında.

Salt iç mekan düzeni değil, barındırdığı yaşam tarzı açısından da, bu ara çözüm konut tipi, belleğindeki Osmanlı dönemi kent konutuyla, bugünün katlı apartman konutu arasında bir köprü oluşturmuştur. Lefkoşa'nın surlar dışına doğru gelişmeye başladığı dönemde, konaklarda geçirilen çocuklukların ardından genç kuşak elitler, iki bağımsız kat örneğinde modern yaşamın gerektirdiği şekilde bağımsız katlarda da olsa yine aynı çatı altında 'geniş aile' yaşam tarzını devam ettirme isteklerini sergilemişlerdir. Bir başka deyişle, geleneksel Türk evinde aynı çatı altında çekirdek aileleri

(Not)

1 Genellikle ön cephede yer alan, güneşten kış mevsiminde de azami faydalanmak için oluşturulan camla kapatılmış balkon/teras bölümü.

GELENEKSEL MİMARİDE MEKANIN NİCEL BOYUTLARI VE ALGISI

Nicel boyutları, yapı elemanlarının etkisi ile oluşan triptik bütünün vazgeçilmez; yarı – açık mekan (sundurma).

Geleneksel yapılarda, iç mekanda (kapalı mekanda) kullanılan kemerle mekanın nicel boyutları büyütülmektedir.

Geleneksel konut ana odasında taş kemer kullanımı yaygınlaşmadan, benzer amaçla ahşap taşıyıcı sistem kullanılmaktaydı. (fotoğraftaki yapı muhtemelen 1880’li yıllarda inşa edilmiştir.) (foto: Okan Dağlı)

‘Gelenek’ kavramı, Paul-Alan Johnson’un “The Theory of Architecture (Mimarlık Teorisi)” isimli kitabında “bilginin gerçekler, inançlar, deyişler, kurallar ve adetler biçiminde nesilden nesile aktarılmasıdır” biçiminde tanımlanmıştır. Geleneksel mimari ise, endüstrileşmemiş ya da endüstri öncesi toplumların mimarisi olarak tanımlanabilir.

Geleneksel mimaride mekan insanı değerleri içerir. Bu nedenle değerli ve önemlidir. Bu yaklaşımla geleneksel mimarinin, kullanıcıları ve yapıcılar tarafından şekillendirilen bir mekan yaratma sanatı olduğu söylenebilir. Bu sanatın var olabilmesini sağlayan en önemli etkenler; yaşam biçimi, ekonomik yapı, aile – akrabalık – komşuluk ilişkisi, inançlar, gelenek – görenekler, değer yargıları, dünya görüşleri, ve iklim, topografya, çevresel örüntü ve doku, malzeme ve yapım teknikleri olarak adlandırılabilir.

Geleneksel yapılarda fiziksel sınırları belirlenmiş mekan, en genel anlamda üç ana başlık altında sınıflandırılabilir: daha önceki yazılarımda ifade etmiştim. Bunlar, ‘kapalı’, ‘yarı – açık’ ve ‘açık’ mekanlardır. Evrenin fiziksel olarak sınırlandırıldığı tüm bu mekanlar, geleneksel malzemelerle tanımlanmaktadır. Mekan var olmadan, geleneksel mimari özelliklerine sahip bir eserin varlığından da söz etmek elbette ki mümkün değildir.

Geleneksel mimaride mekan oluşturulmasında kullanıcılar ve yapıcılar, mekanın **nicel** boyutlarına müdahale ederler ve mekan tanımlayıcı bileşenlerle anlamsal boyutu da içeren yaşamsal hacimler oluşturulur. Başka bir söyleyişle mimari mekan kapatılır. Mekan genelde kütleler arasındaki boşluk olarak ele alınır. Fakat gerçekte mekan kendi olanaklarıyla mimari biçimlemeye sahip kütlelerin arasındaki bir biçimdir. Yaratılan mekanların kullarımdaki esnekliği ve değişkenliği geleneksel mimarinin özünü oluşturur.

Taş, kerpiç ve ahşap kullanılarak sınırlandırılan fiziksel mekan, mekanın nicel boyutlarının oluşumunda belirleyicidir. Taşın, kerpicin ve ahşabın sunduğu imkanlar endüstri devrimi sonrasındakilerle kıyaslanamayacak kadar kısıtlıdır. Mekanın boyutları, kerpicin ve taşın yığılmasıyla elde edilebilene kadardır. Mekan açıklıkları ise ahşabın boyutları ile sınırlıdır. Taş kemer kullanarak mekan açıklıkları genişletilme yoluna da gidilmiştir; ancak yine parçaların tanıdığı kısıtlı olanaklarla...

Geleneksel yapıda, mekanın malzemelere bağlı algılanabilen nicel boyutları iki ana başlık altında irdelenebilir.

- Yarı açık mekanlarda malzemeye bağlı boyutlar
- Kapalı mekanlarda malzemeye bağlı boyutlar

Yarı açık mekanlarda malzemeye bağlı boyutlar

Yarı açık mekanlar, sıklıkla, kapalı kitlenin ‘ön’ kısmında konumlandırılmışlardır. Bu mekanlardaki boyutlar, ekonomik, kültürel, sosyal ve fonksiyonel belirleyicilerle sınırlandırıldığı gibi, malzemenin olanakları ile de sınırlıdır. Taş kullanılarak yapılan, kemer açıklıkları ile tanımlanmış düşey düzlem veya ahşap kolon – kirişler, ve kapalı kitle arasındaki boşluk ahşabın sunduğu olanaklar kadar büyük olabilmektedir. Bu da yarı açık mekanın genişliğinin bulunabilir ağaç boyu kadar olabildiğini göstermektedir. Yarı açık mekanın uzunluğu ise kemer sayısı ve büyüklüğü ile doğru orantılı olarak artabilmektedir. Yüksekliği ise taş kemer ayaklarının, kemerin ve kemer üzerindeki duvarın yükseltilebilirlikleri ile belirlenmektedir. Bu da kemer tipine, taş duvarın genişliğine, kullanılan malzemeye ve dolayısı ile de yük taşıma kapasiteleri ile sınırlıdır. Söz konusu yüzeyde eğer ahşap kolon ve kiriş kullanılmışsa kullanılan ağacın büyüklüğü yine mekan genişliğinde ve yüksekliğinde önemli bir rol oynamaktadır.

Kapalı mekanlarda malzemeye bağlı boyutlar

Kapalı mekanlarda da boyutlar ekonomik, kültürel, sosyal ve fonksiyonel belirleyicilerle sınırlandırıldığı gibi, malzemenin olanakları ile de sınırlıdır. Kapalı mekanlar, ya kapalı mekanı sınırlayan duvarlar ve bulunabilir ağaç boyları (ahşap mertekler) ile sınırlı, ya da duvarlarla sınırlandırılmış kapalı mekan ortasına konumlandırılmış taş kemerle ve kemerin üzerine iki yönde, kemere dik konumlandırılmış bulunabilir ağaç boyları (ahşap mertekler) ile sınırlıdır. Mekan ortasına mekanın genişliğini oluşturacak şekilde kemer yapılması ile tek bir bulunabilir ağaç boyu (ahşap mertek) ile sağlanamayacak mekan uzunluğu sağlanmış olur. Bu da iki bulunabilir ağaç boyu (ahşap mertek) anlamına gelir. Mekan yükseklikleri, taş duvarın genişliğine, kullanılan malzemeye ve dolayısı ile de yük taşıma kapasiteleri ile sınırlıdır. Günümüze ulaşan çok az örnek kalmasına rağmen mekan uzunluğunu artırmada kullanılan bir yöntemden daha söz etmek gerekmektedir. Bu yöntem kemer uygulamalarının yaygın olmadığı yıllarda, daha fazla uygulanmış bir yöntemdir. Yöntem şu şekilde tanımlanabilir: ‘Mekanın uzunluğunu artırmak için mekan ortasına konumlandırılmış kolon ve kiriş uygulaması’. Yukarıda tanımlanan kemerin kullanım amacı ile aynı, ana kiriş görevinde kullanılan ağaç vasıtası ile taşınan yükler duvarlara aktarılmaktadır. Mekan genişliğinin artırılması için de mekan ortasına kolon mantığında, dikey ağaç gövdesi yerleştirilerek söz konusu uygulama her iki yöne de uygulanır.

Geleneksel mekanın fiziksel ve algısal boyut

Geleneksel mekanın fiziksel boyutunun, anlamsal boyutunun yanı sıra algısal boyutundan da söz etmek mümkündür. Geleneksel mekan algısı ve anlamı, geleneksel mekanı **değerlendirme**; geleneksel mekan biçimi (fiziki yapısı) ise, geleneksel mekanı **ölçme** aracı olarak, geleneksel mekana dair bilginin üretilmesinde belirli bir alanı tanımlar. Bu bağlamda söz konusu mekanlar, fiziksel ve anlamsal olarak algılanan bir gerçeklikler; kesin değerleri içerdikleri gibi, kesin olmayan, olgusal değerleri de içerirler.

Mekan algısından söz edilirken hemen görme duyusu aklı gelir. Her ne kadar da ilk başta görme duyusu kaynaklı algı aklı gelse ve diğer duyumlama şekilleri ihmal edilse de algılama aslında tüm duylardan farklı oranlarda etkilenir. Algılamanın çeşitli duyuların birleşiminden oluştuğu ve mekân algısının da tüm duyuların etkisi altında oluştuğu göz önünde bulundurmamak gerekir. Mimari mekân, gözlemcinin algılayabileceği biçimde sınırlandırılmış uzay parçasıdır. Gözlemcinin mekânı tanımlayabilmesi için de bu mekânın gözlemci tarafından algılanabilir sınırlarının bulunması kaçınılmazdır. Ancak insan beyni tarafından kolaylıkla algılanabilen bu sınırlar herkes tarafından her zaman net ve kesin olmayabilir. Bu da kullanıcının bilişi ile doğrudan ilişkilidir. Biliş düzeyine göre mekanın algılanışı da farklılaşabilir.

Geleneksel yapılarda doğup büyüyenlerden, geleneksel yapılardaki mekanlarda yaşamış anılarını hepimiz dinlemişizdir. Yapılan fiziksel ve anlamsal mekan tasvirleri, oralarda yaşamamış olanların algılayamayacağı kadar büyüktür. Söz konusu mekanlarda yaşamışlıkları olmayanlar, tasvir edilen o mekanları gördüklerinde hayal kırıklıklarına uğradıkları şüphesizdir. O mekanları yaşayanlar, yaşamamış olanlara göre, o mekanları hem anlamsal hem de fiziksel olarak daha büyük algılamaktadırlar. Mekanları anlamak için; mekan, zaman ve o mekanda, o zamanda yaşananlar paradigması, anıları ve algıları dinamik kılan tüm olayların birbirine geçişini yansıtan yaşamın bir örgüsü olarak düşünülmelidir. Geleneksel mimari mekanın algılanabilecek biçimde taş, kerpiç ve ahşap malzeme ile fiziksel olarak sınırlandırılmış uzay parçası olduğundan yukarıda bahsedilmiştir. Fiziksel sınırlarının yanı sıra anlamsal ve algısal boyutlarının da varlığı şüphesizdir. İşte geleneksel mekanın varlık karakteri tam da bu noktada kendini göstermektedir.

Kağan Günçe

TASAR-LA-MA (!)

İyi tasarım yapma dürtüsü, tıpkı yaşamayı sürdürme dürtüsü gibi bir şeydir.

Harry Bertoia

Hayalgücü ve uyduru, gerçek yaşamımızın 4'te 3'ünden fazlasını oluşturur.

Simone Weill

Tasarım insanlara yöneliktir. Tasarım yapmak, insanların kimliğini belirleyerek ve en iyi çözümü gerçekleştirerek insane sorunlarını çözmektir.

Ivan Chermayeff

Sanatın sırrı, doğayı düzeltmektir.

Voltaire

Bir yapı yalnızca varolunacak bir yer değildir. Bir varolma tarzıdır.

Frank Lloyd Wright

Tasarım her şeydir. Herşey !

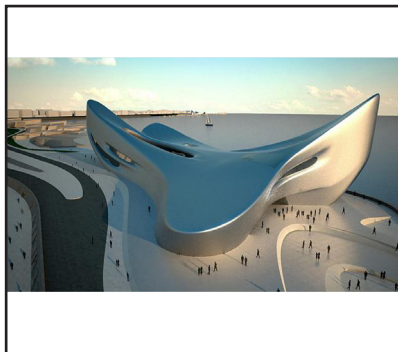
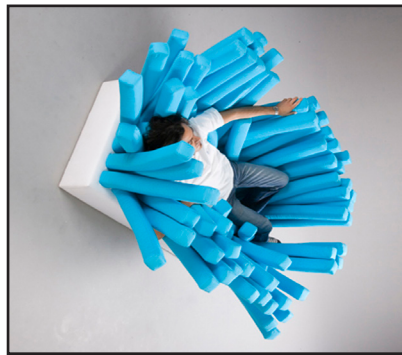
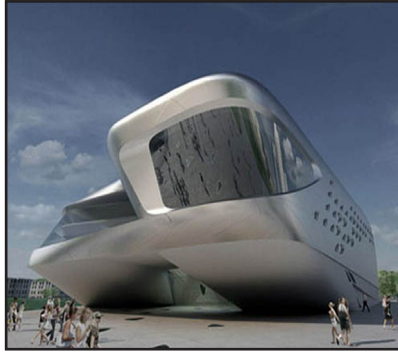
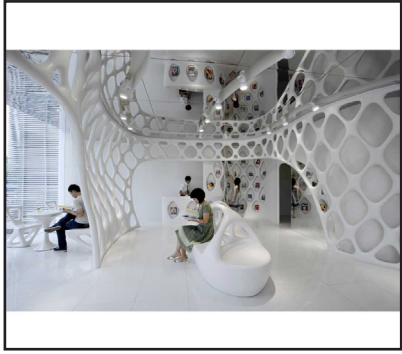
Paul Rand

Tasarım çok basittir, o yüzden de çok karmaşıktır..

Paul Rand

Yaratıcılık, yeni bir şey bulmaktan çok, gereksiz olanın ayıklanmasıyla ilgilidir.

Helmut Jahn

Ana sanat mimarlıktır. Kendimize özgü bir mimarlığımız yoksa uygarlığımızın ruhu da yok demektir.

Frank Lloyd Wright

Edebiyatta, müzikte, resimde ya da mimarlıkta, her insanın yapıtı kendisinin bir portresidir.

Samuel Butler

Gerçek olan, şeylerin dış formu değil, özüdür...

Constantin Brancusi

Yerleşimi görmeden ve içinde oturacak insanları tanımadan hiçbir zaman bir binanın tasarımını yapmam.

Frank Lloyd Wright

Binalar insanlara hizmet etmeli, insanlar binaya değil.

John Portman

Modern bir yapının bir şey olması ve bir şey yapması yeterli değildir. Aynı zamanda bir şey söylemelidir.

Lewis Mumford

Mimarlık basit şeylerdeki gerçek güzelliği gözlerden saklamamalıdır.

Deborah Berke

Mimar bir kahin olmalıdır... Sözcüğün gerçek anlamında bir kahin... En az on yıl ileriye göremiyorsa ona mimar denemez.

Frank Lloyd Wright

Bugün sizlerle yepyeni bir dosya konusuyla beraberiz. Dosyamız bugün sayfalarını TASAR-LA-MA (!) temasına ayırdı. Sizlere, dünden bugün, bugünden yarına ‘tasarım’ alanında yaşanan serüveni aktaracağız. İşte size *tasarlamanın* birkaç gerçeği...

“... Aniden kendimi gerçeklik ile düş arasında buldum. Ve uykudan uyandığım ‘an’ önce bir düş ile karşı karşıyaydım; sonra düşü gerçeğe dönüştürecek olan o güç devreye girdi. Ve beni düş – gücü ile imgelerin gerçek olduğu bir metafora taşıdı...”

Tasarım ya da tasarla – ma bir düşün gerçeğe dönüşünün öyküsüdür... Flu bir görüntüyü somutlaştırmadır. Tasarım bir öyküdür aslında; tasarımcı ise bir öykü yazarıdır. Tasarım düşün kağıda dökümüdür. Kelimeler çizgilerdir. Edebiyat kuralları burada tasarım kuralları ile yer değiştirmektedir.

Tasarım edebiyatında düş – gücü var; projelendirme ve düşün estetik bir biçimde aktarımı ve en önemlisi merkezinde insan var. Kavga eden, üzülen, ağlayan, sevinen, seven, doğan, evlenen ve ölen bir öykü kahramanı yerine tasarım edebiyatında mutlu insan profili vardır. Tasarımın ana hedefi ise öykünün ana nesnesi olan insanın gereksinimlerini yerine getirmektir.

Öyküde ana nesne insan, bazen bir kent mekanında yer alırken, bazen bir binada, bazen bir mekanda, bazen de bir mekan içindeki objenin yanında yer almaktadır. İşte bu anlamda değişik öykü yazarları – kentsel tasarımcılar, mimarlar, iç mekan tasarımcılar, ürün tasarımcıları, ...vb gibi – öyküyü değişik anlamda ele almakta, değişik açılarda yorumlamaktadırlar.

Tasarım edebiyatını okumaya başladığınızda öyle değişik yolculuklara çıkarsınız ki bazen tarihi bir mekan içerisindeki yeni sesleri iştirken, bazen de dijital çağın yarattığı ortamlarda bulursunuz kendinizi. Her yeni öykü ise dünü geleceğe taşımak için kurgulanmıştır. Her yeni öyküde yaratıcı, inovatif bir yaklaşım vardır. Her öykünün hedefi yazıldığı dönemin koşullarına göre insanı mutlu edecek, yaşamını kolaylaştıracak bir yaklaşım getirmektir.

TASAR-LA-MA (!)

>> SAYFA 7'DEN DEVAM

Bilinçsiz Tasarımdan Belirtik Tasarıma Retrospektif Bir Bakış

Tasarım, insanların belli sınırlar içinde ‘an’ın gerçeğinden kopması, geçmişi yeniden kurmasına ve geleceği yorumlamasına olanak verdiği için, bilimsel bilgi alanında, kılğısal eylemde ve insanın sanatsal etkinliklerinde çok önemli yer tutar. Öğrenmenin ve eylemin en önemli itici gücüdür. İnsanların her etkinliği Tasarımla bağlantı içindedir. Tasarımla ilgili tam bir tanım yapmanın zorluğu genellikle söylenir.

- ‘Hedefe yönelik bir problem çözme etkinliği’,
- ‘Belli bir koşullar takımına ilişkin gerçek gereksinimlerin toplamı için optimum çözüm’,
- ‘Yaratıcı bir aktivite - daha önce var olmayan ve yeni bir şeyi içerir’,
- ‘İnsanların ideal kavramlarına yanıt verecek doğrultuda belirtik (explicit) önerilerle var olan bir durumdan gelecekteki bir duruma dönüşüm’,
- ‘Bir şeyi zihinde biçimlendirme, tasavvur etme, kurma’
- ‘Tasarımlanan biçim anlamına geldiği gibi, bir ürün ortaya koymak üzere gerçekleştirilen zihinsel ve maddi çalışmalar süreci’

Tasarımla ilgili bazı önemli tanımlar...

günümüzde bu süreç büyük ölçüde açıklanabilir bir düzeye ulaşmıştır. Sürecin saydamlaşmasıyla bilime gereksinim daha da artarken, tasarım sürecinde demokratikleşmeye olanak veren, kullanıcı ve diğerleri için katılım imkanı da ivme kazanarak sağlanmıştır.

Bugünlerde sıklıkla ekranda yer alan IKEA reklamında da görüldüğü gibi, çok önceden insan yaşamında da ihtiyaçlar ve mecburiyetler vardı. Söz konusu reklamda görüldüğü üzere, ilk yıllarda tasarımı, insanın doğal etkinliklerinden biri olarak görüyoruz. Bu başlangıç *Bilinçsiz Tasarım* olarak tanımlanmıştır. İhtiyaçlar ve mecburiyetler arttıkça, tasarım belirginleşmeye başlıyor ve geri dönüşlerle gelişme başlıyor. Örneğin, kare tekerlek yuvarlaklaşıyor. Bu döneme *Tasarımın Tanım Alması* (Tasarımın Belirginleşmesi) deniyor. Sonra insanoğlu doğayı taklit etmeye başlıyor. Algıda, bilimde ve bilinçte gelişme yeni bir durum yaratıyor ve tasarımda öykünme (taklit) dönemi başlıyor. Bu döneme *Öykünen Tasarım* dönemi adı veriliyor. Artık karar verme süreci iyice belirginleşiyor. Bilim ve teknolojinin gelişmesi, tasarımları da etkiliyor. Kara kutu (black – box) tasarım sürecini, *Usta - Çırac Dönemini* başlatıyor. Hem eğitimde hem de uygulamada... Bu dönem Örtük Tasarım (İmplicit tasarım) olarak da tanımlanır. Bu dönem tasarımları açıklanamayan bir sürecin tasarımlarıdır. Daha sonraları ise amaçlanan hedefe sürecin saydamlaşmasına ulaşılır. *Belirtik Tasarım* (Explicit Tasarım) dönemi başlar. Geline nokta bilimle güç birliği içinde açıklanabilen, anlatılabilen, öğretilebilen bir tasarım devrimidir.

Belirtik Tasarım, saydam kutu (glass – box) süreçli tasarım olarak adlandırılabilir. Bu yaklaşım aşağıdaki gibi alt başlıklarla ifade edilebilir:

- Sorun Belirleme
- Bilgi Toplama
- Çözümleme (Analiz)
- Seçenek Üretme

- Değerlendirme
- Bireşim (Sentez)
- Geliştirme
- Anlatım – İletim (2 ve 3 boyutlu)

Saydamlaşmış olan tasarım süreci, tasarımın önünü açmıştır. Böylelikle de tasarım, sürdürülebilirliğin ötesinde, yenilikçi, değişim - dönüşüm (Innovativity) desteği ile olumlu gelişmesine çok yönlü olarak farklı boyutlar kazanarak hızla yoluna devam etmektedir. Tasarımlarda mükemmelliğe ulaşma arzusu, evrim karşıtlarının savundukları *Zeki Tasarım* kavramına da tarihsel süreçte bakmamızda yarar vardır. Dinsel Tasarım düşüncesine felsefi boyut katılarak ‘Zeki Tasarım’ kavramı hala savunulmaktadır. Felsefenin, aklın karıştığı yerde onu daha da karıştırarak akıl sağlığını sağlamak gibi bir işlevi olduğu var sayılarak, İngiliz kilisesinin 17-18 yy da çok büyük destekler verdiği, laboratuvarlar kurduğu bilinen bir gerçektir. Zeki Tasarımla ilgili çalışmalarda hedef, mükemmel tasarım, kusursuzluk, Tanrının yaratıcılığı, doğanın nasıl kavramlaştırıldığı kusursuz doğa ve doğadaki mükemmelliyetler.

Tasarım bilimindeki araştırmalar

Mimarlar başta olmak üzere, tüm tasarımcıların üstlenmesi gereken yeni görevlerden biri, iletişimi sağlama, tercümanlık görevidir. Yani gelişmiş teknoloji, bilim – sanat, estetik ve tasarımı topluma iyi tercüme etmektir. Tasarımcı, tam bir uzman ağzıyla değil, bir tercüman gibi insan yapısı çevreyi herkese anlaşılır

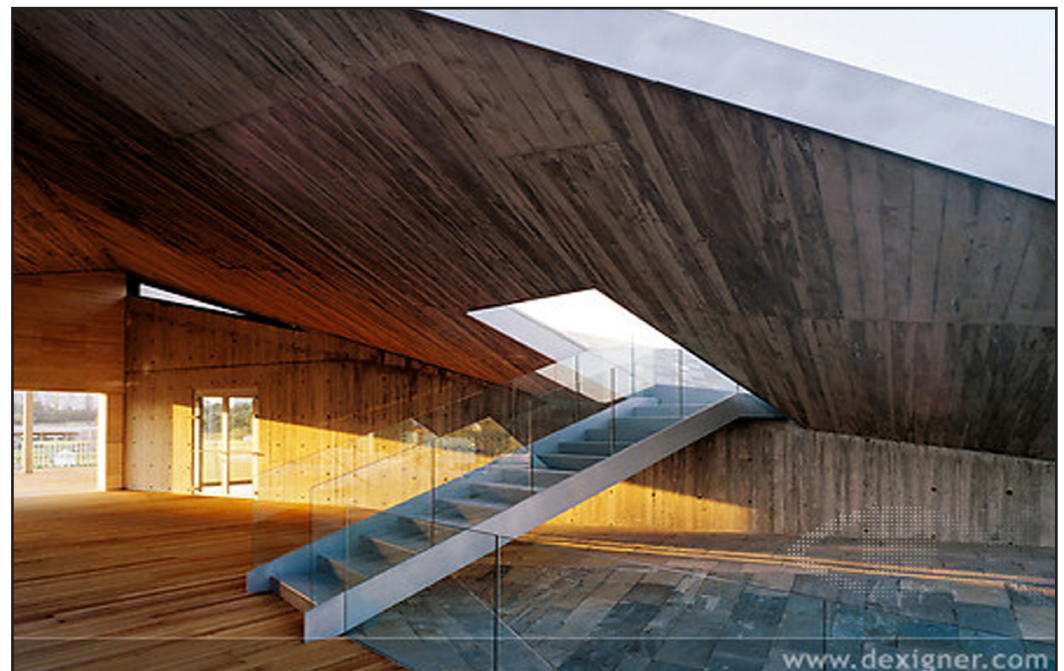
bir şekilde açıklayabilmelidir. Böylelikle de tasarım, özgün kelimelerle dolu ve çok kelimeli bir sözlük olarak bize daima yardımcı olacaktır. Tasarım, algı ile kavram arasında bir bağlama aracıdır. Nesnel gerçeklik ile doğrudan ilişkisi bulunmaz. Bu nedenle önemsiz ayrıntılar yerine, önemli özelliklere dikkat çeker. Bunun sonucu olarak da algılardan genelleştirme yapılarak kanılara varılır. Tasarımın ortaya koyduğu ‘anlam’dır. Anlamın doğruluğu, gerçeklik ile uyuşması ya da uyuşmamasından oluşur. Ayrıca tasarımın, kesin olarak doğruluğu – yanlışlığı bilinemez. Tasarımın doğruluğunu gerçeklik ile karşılaştırarak saptayabiliriz.

Tasarım bilminde ve tasarım araştırmalarında son kırk yılda büyük ilerlemeler kaydedilmiştir. Tasarımın sistemleştirilmesi ve tasarımın bir sibernetik sistem olarak ele alınması konularıyla ilgili çalışmalar, 1960’larda, tasarlama metodolojisiyle birlikte başlamıştır. Günümüzde tasarımda bilgi tabanlı sistemler, tasarlama psikolojisi, tasarım yönetimi, tasarımda yaratıcılık, tasarımda bilişsel bilimi yaklaşımları, bilgisayar destekli tasarım, tasarımın bilgisayarlarla görselleştirilmesi, tasarımda yapay zeka yaklaşımları, tasarımda grup çalışmaları, tasarlanan ürünün insan yaşamı ve sağlığı üzerindeki etkileri, v.b. gibi birçok yeni alanda tasarım bilimi araştırmaları sürdürülmektedir. Tasarımın sorgulanması ve yarınlarnın tasarımı, dünden başlayıp bugün de devam etmektedir.

>> DEVAMI SAYFA 9’DA

Bilgi tabanlı sistemler, tasarlama psikolojisi, tasarım yönetimi, tasarımda yaratıcılık, **tasarımda bilişsel bilimi yaklaşımları**, **bilgisayar destekli tasarım**, tasarımın bilgisayarlarla görselleştirilmesi, tasarımda yapay zeka yaklaşımları, **TASARIMDA GRUP ÇALIŞMALARI**, **tasarlanan ürünün insan yaşamı ve sağlığı**,...

Tasarım bilimi araştırmalarına örnekler...

TASAR-LA-MA (!)

>> SAYFA 8'DEN DEVAM

Tasarımın Yarını

Yakın geçmişe kadar ölçeği ne olursa olsun tasarımı, insan ihtiyaçlarına cevap verecek iki ve üç boyutlu kurgular olarak tanımlarken; bugünlere kadar, zaman ve hareket kavramları da işin içine karışarak tasarımın artık dört boyutlu olduğunun tanımı ortaya çıkmıştır. İçinde bulunduğumuz yüzyılın yarınları ise bize beşinci boyutun sinyallerini vermeye başlamıştır. Beşinci boyut tanımını, sinema teknolojisi örneği üzerinde irdelersek, sinemadaki sunumda ikinci boyut bir kenara bırakılmaya hazırlanırken üçüncü boyuta, dördüncü boyuta geçilmiş ve hatta beş boyutlu filmler bile gösterilmeye başlanmıştır. Üçüncü boyut, filmdeki derinlik; dördüncü boyut oturduğunuz platformun kurguya göre oynaması / hareket etmesi; beşinci boyut ise, salon içi efektler – rüzgâr esiyor, sis basıyor, hatta üstünüze su sıçırıyor – olarak ortaya çıkmaktadır. Mimari tasarımda ise, mekansal değişimler yanında, kullanıcı tasarımın sadece kullanıcısı değil, parçası oluyor ve tasarım ona göre sürekli değişken bir şekil içine giriyor. Objeler tasarımı ölçeğinde bakıldığında insan ısı ile desen, doku değiştiren yatak örtüleri veya oturma üniteleri, bina ölçeğinde ise hareketli gökdelenler örnek verilebilir. Gökdelenlerde yer alan mekanların kullanıcı kontrolü ile yönlerinin binadan bağımsız değiştirme imkanı ile kullanıcı bina formunu sürekli olarak değişikliğe uğratmakta; böylece kullanıcı tasarımın ana parçasını oluşturan öge durumuna gelmekte.

Nasıl Bir Tasarım?

Tasarımda olmazsa olmazlar vardır. Tasarım, süreçten kopuk, insan ve çevreden bağımsız ele alınamaz. Peki tasarımda birçok farklı tanım yapılmasına rağmen en güncel haliyle “süreç” nedir? Ve tasarıma insan – çevre ilişkisi nasıl etki etmektedir? Tarihsel gelişimine göz attıktan sonra sözkonusu sorulara bilimsel bir çerçeveden yaklaşmanın yararlı olacağına inanmaktayız.

Tasarımda süreç - farklı boyutlar...

Yaratıcı bir eylem olarak tasarım süreci yaratıcı boyut ve rasyonel boyut olmak üzere iki boyutta gerçekleşmektedir. Yaratıcı süreç boyutu, tasarımcının belirsizlik ortamında yeni ve yaratıcı seçenekler ürettiği bir dizi düşünsel eylemi içerir. Sözkonusu boyutta gereksinim karşılanmasının ne işe yarayacağı tasarımcı tarafından belirlenir. Bu, tasarımın içeriğini oluşturmaktadır. Beklentiler doğrultusunda içeriğin belirlendiği, görsel veya fiziksel işlevin nasıl olacağı sorusu ile yaratıcı düşünce süreci başlar ve seçenekler üretilir. Rasyonel süreç boyutunda ise, tasarımı yönlendiren çevresel etkenlerin sınırlandırmaları çerçevesinde tasarım kriterleri oluşturularak birleşime varılır. Bir dizi karar etkinliği ile seçenek azaltma yoluna gidilir. Seçeneklerin indirgenmesiyle varılan kavramsal yalınlaştırma sonucu tasarımın bütünsel kavramı yani konsept ortaya çıkar. Bütünsel kavramı karşılayan optimum çözüm veya tasarım öğeleri

Karim Rashid (<http://www.karimrashid.com/>)

Karim Rashid (<http://www.karimrashid.com/>)

arasındaki ilişkiler sisteminin belirlediği düzen için son karar verilir.

Tasarım, yaratıcı düzeyde seçenek üretimi, rasyonel düzeyde seçenek azaltımı aşamalarının izlendiği ve olabilecek en iyi çözüme varılan bir süreç içerisinde gerçekleşmektedir.

Tasarım – insan – çevre üçlemi

Mimari tasarımda insan – çevre etkileşimleri konusundaki çalışmaların önemi büyüktür. Bu konudaki çalışmalar uzun bir geçmişe sahiptir. Bu konuda yapılan birçok çalışmanın ışığında, çevre ve mimari yapının insan üzerindeki ve insan davranışının da çevre üzerindeki etkilerinin karşılıklı belirleyici olduğu konusunda bir uzlaşma vardır. İnsan – çevre etkileşimleri dinamik ve adaptif süreçler olarak yorumlanabilir. İnsan davranışı, insan yapısı çevrenin örgütlenişine etki eder ve karşılığında da çevre de insan davranışına etki eder. Dolayısı ile de her biri diğeri tarafından değiştirilir ve şekillendirilir (Altman, 1975). Bir tasarımın başarılı olabilmesi için ön koşul olarak değerlendirilebilecek kıstaslar; doğru yerde, doğru zamanda, doğru insan

için doğru örgütlenme şeklinde ifade edilebilir (Gür, 2000).

Mimari tasarım, karmaşık bir olgudur. Basit, komplike olmayan bir tasarımın yapılmasında bile, diğer bilim dallarındaki araştırmalara dayanan kültürel, sosyolojik, ekonomik ve fizyolojik bulguların göz önünde tutulması gerekmektedir. Tasarlanan bir biçimin oluşması için ilk aşamadan itibaren malzemenin ve yapım yöntemlerinin diğer etkenlerle birlikte göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Mimari tasarlama eyleminin ilk aşamalarında amaç ve işlev belirlendiği gibi, ürünün oluşmasında kullanılacak olan malzeme türleri de belirlenmelidir.

Tasarımında kullanıcının kim ya da kimler olacağı tasarımın biçimlenmesinde önemli bir etkidir. Bir başka deyişle, insanların yaşam tarzlarının nasıl olduğu, yapı bölgelerinin planlanması ve tasarlanmasında son derece önem taşımaktadır. Bu bağlamda, mimariyi belirleyen faktörler, toplumsal, yasal; fiziksel, biçimsel; davranışsal, anlamsal boyutları ile de ele alınarak öznel ve nesnel olarak da irdelenebilir (Gür, 2000).

>> DEVAMI SAYFA 10'DA

TASAR-LA-MA (!)

>> SAYFA 9'DAN DEVAM

Kıbrıs Adasında Tasarım Nerededir?

Mimari tasarımda aidiyet - doğru yerde, doğru zamanda, doğru insana ait olma..

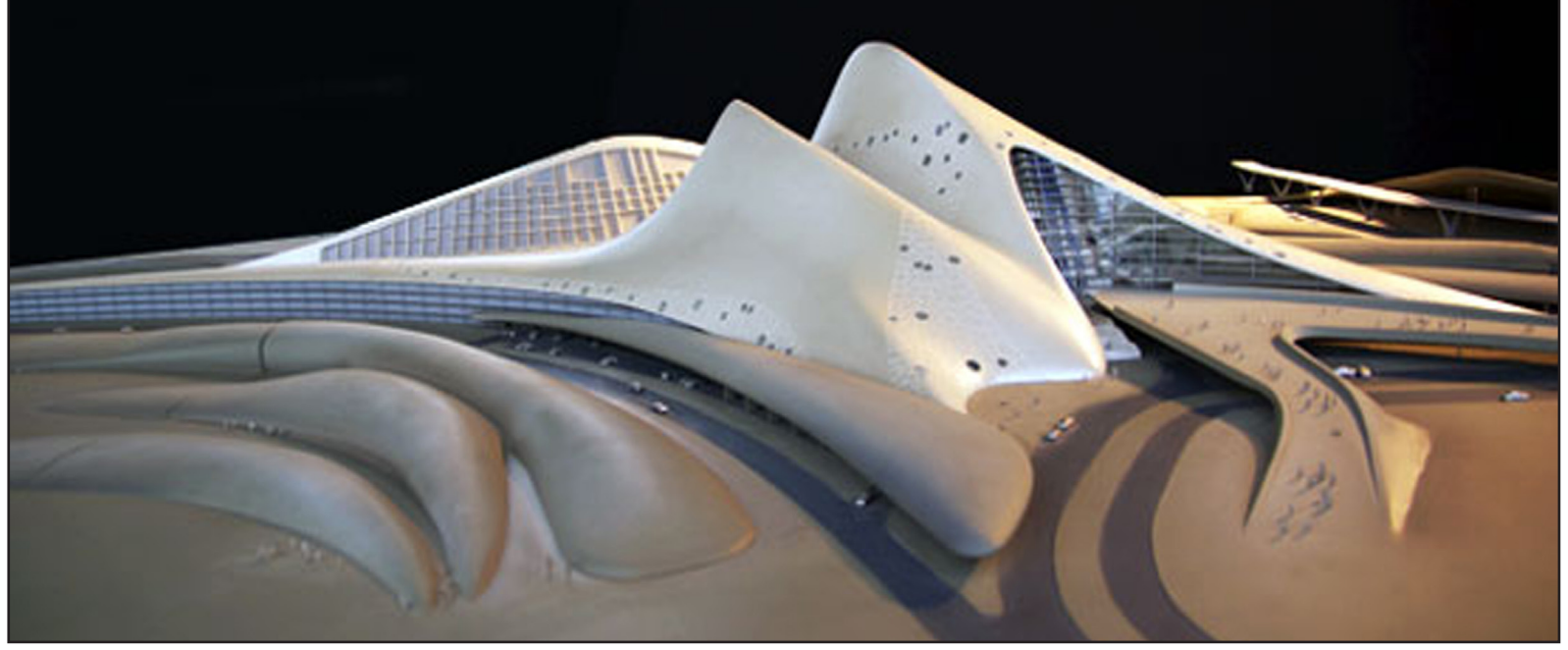
Mimari tasarım, doğru yerde, doğru zamanda, doğru insana ait olmalıdır. İnsan faktörü, yani kullanıcı faktörü göz ardı edilerek tasarlanmış mimari projelerin başarısından söz edilemez. Ait kelimesi, *bir kişiye ilişkin, o kişiye özgü olan; o kişiyi ilgilendiren* anlamına gelmektedir. Aidiyet kelimesi ise, ait olma durumu, deyinlik, ilişkinlik anlamına gelir. Aidiyet kelimesi kuramsal anlamda da bir kavram olarak karşımıza çıkar. *Aidiyet* kavramına gelince, bu kavramın Abraham Maslow (1954) tarafından önemli bir insan gereksinmesi olarak görüldüğünü biliyoruz. Aidiyet, insanın kendisini belli bir kültüre ve coğrafyaya ait hissetmesinin insan varlığı üzerindeki yapıcı etkisidir. Mimari tasarımların da insanın bu duyarlılığına cevap verme zorunluluğu vardır. Mimari tasarım, peki mimari tasarımın var olduğu coğrafyaya, kültüre, sosyal yapıya vb gibi, ait olma, onunla ilgili olma gereği yok mudur? Ve elbette kullanıcısına ait olmayan bir mimari tasarımın, tasarım – kullanıcı paradoksu ne büyük bir çelişki olur..

Tasarım aidiyetsizse ya kopyalanmıştır, ya taklittir ya da kimliksiz bir olgudur..

Ülkemizde son dönemlerde tasarlanan projelerler içerisinde çok seçkin örnekler bulunmaktadır. Bunların yanında azımsanmayacak kadarı, yani büyük bir çoğunluğu da bu coğrafi yapıya, kültürel yapıya, sosyal yapıya, ekonomik yapıya v.s. gibi, yani kısacası bugüne ait değildir. Bugüne ait olmayan bu tasarımlardan 'geleceğin tasarımları' olmaları hiçbir zaman beklenemez.

Son söz

Kuzey Kıbrıs'ta yer alan tasarımların artık günü yakalaması gerekmektedir. Tasarımcıların, tasarımın küçümsenemeyecek kadar önemli bir iş olduğunu unutmaması, tasarım öyküsünü yazarlarken ise daha

'Dubai Opera House', Dubai, Zaha Hadid
<http://www.gorselsanatlar.org/mimari/zaha-hadid/msg155748/>

hassas olmaları gerekmektedir. Bugün yaşamımızı geçirdiğimiz odalarımızdan, binalarımıza, sokaklarımızdan kentlerimize kadar tasarlanmış alanlarda yaşıyor olsaydık, bu mekanlara yönelik tartışmalarımız daha çok sürdürülebilir mekanlar, ekolojik mekanlar ve mekanların kurgusundaki beşinci boyut gibi şu anda dünya kentlerinin gündemini oluşturan yaklaşımları tartışır durumda olacaktık. Tasarımın önemine inançla, bugün dünyanın birçok yerinde ilkokuldan başlayarak *Tasarım – Teknoloji* dersleri yer almasına paralel ülkemizde de isim bazında da olsa bu dersin ortaokul programına konulmuş olmasını sevindirici bir haber olarak

algılamaktayız. Tasarımın önemi, bir farkındalık olarak bile olsa küçük yaştan verilmeye başlanması önemli bir adımdır.

Ayrıca, tasarımların dünya standartlarına uygun olup olmadığı, kendi ülke sınırlarımızın içinde - ister kent ölçeğinde ister ürün ölçeğinde olsun-, denetlenmelidir. Dünyaya kapalı kapılarını yeni açmış bir toplum olarak eksik kalmış olan 'tasarım' vizyonunu artıracak toplumsal yöntemler de geliştirilmelidir.

*Kutsal Öztürk,
Uğur Ulaş Dağlı,
Kağan Günçe*

Kaynaklar:

- Altman, I (1975). Environment and Social Behaviour: Privacy, Personal Space, Territory and Crowding, Monterey, Brooks/Cole, California.
- Gür, Ş. Ö. (2000). Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü, YEM Yayın, İstanbul.
- Maslow, Abraham (1954). Motivation and Personality, Harper and Row, New York.
- http://tr.designer.com/tasarim_haberleri/emre-arolat
- <http://www.mo.org.tr/ulusalsergi/index.cfm?sayfa=Y-SAYIN-V>
- <http://www.karimrashid.com/>

Yakın zamanda Tasar-la-ma'ya yönelik birçok özel alan ortaya çıkmıştır. Hemen hemen yaşamımızın her anı tasarlanmaktadır. İşte Tasar-la-ma ile ilgili bazı alanlar:

Web- Tasarımı, Moda Tasarımı, Kostüm Tasarımı, TEKSTİL TASARIMI, Grafik Tasarım, Endüstri Ürünleri Tasarımı, Görsel İletişim Tasarımı, İç Mekan Tasarımı, Mimari tasarım, Kentsel Tasarım, Peyzaj Tasarımı, Uçak Tasarımı, Gemi Tasarımı, Makine Tasarımı, Süreç Tasarımı, Kapak Tasarımı, Ambalaj Tasarımı, Kartvizit Tasarımı, Logo Tasarımı, İnteraktif cd Tasarımı, Jakı Tasarımı, Otantik takı Tasarımı, İletişim Tasarımı, İnteraktif Medya Tasarımı, Vitrin Tasarımı, Sahne Tasarımı, ...

KENT VE KİMLİK: BÜTÜNCÜL BİR BAKIŞ

Geçtiğimiz son üç sayıda sizlerle paylaştığımız, Lefkoşa'dan, İstanbul'dan ve Siena'dan seçilmiş kent meydanı örneklerine bakarak, bu meydanların her birinin, kamusal açık alanlar olarak içinde bulundukları kentlerin özgün kimliğini belirleyen en önemli elemanlar olduğunu söyleyebiliriz. Bu noktadan hareketle örneklerimize bir haftalığına ara verip, “kent kimliği” konusu üzerinde durmanın, kentsel mekanların fiziksel, sosyal ve kültürel bağlamda değerini ve önemini daha iyi anlamamıza yardımcı olacağını düşündük. Bu düşünce ışığında bu hafta, sayfa konumuz Derya Oktay, kent ve kimlik konusu üzerine görüş, deneyim ve yorumlarını bizlerle paylaşacak. Kendisine teşekkür eder, sizlere de iyi okumalar dileriz...

Şebem Hoşkara

Günümüzde küreselleşmeyle birlikte ortaya çıkan çok önemli bir sorun, yerel ve bölgesel farklılıkların ortadan kalkması, ve farklı yerlerde, farklı kültürlerden insan ve toplumların, “modernleşme” hareketinin sonucu olarak, tek kültürün egemenliğinde bir dünyada, özgünlükten uzak, kimliksiz bir çevrede yaşamak zorunda kalması. Oysa, nasıl bir insan kendine özgü nitelik ve özelliklerle belirli bir “kimse” oluyor ve diğerlerinden farklı ve özel hale geliyorsa, bir “yer” ya da “kent” de, kendisini diğer yerlerden farklı kılan bir nitelikler bütünü olarak algılanabiliyorsa özel bir yer/kent olarak algılanır ve zihinlere yerleşir. Kimlikli bir kentte yaşayan insanlar, orada yaşamının gurunı taşır; kimlikli bir kentin ziyaretçileri o kente yeniden gelmek isterler. Bu bağlamda, kent kimliğinin

oluşturulması ya da güçlendirilmesi için, önce kenti “özel” ya da “ayırmsanabilir” kılan nedenleri anlamak gerekiyor.

Yerel bağlam, kültürel ve mekansal boyutlar, kent kimliği

Belirgin kimlikleriyle öne çıkan kentlerin ortak özelliklerinden biri, iki boyutlu çerçevede belirli bir yapısal yoğunluğa sahip olmaları. Bu özellik bazı durumlarda savunma gereksinmesi ile açıklansa ve yerel çevre değerleriyle ilişkilendirilse de, bütünsel kent dokusu tüm yerleşimler için temel bir gereksinme. Ne var ki, bir yerleşimin yoğunluğu, kentin değişen yerel koşulları içinde uygun bir bağlam ile bütünselleşmedikçe bir anlam ifade etmiyor. Özellikle, nesiller boyunca değişimlere uğrayan kentsel çevre, yerel bağlamın en önemli belirleyicisi. Bu nedenle, kentsel çevrenin nasıl bir evrim geçirdiğinin anlaşılması, yer duygusunun ve kimliğin oluşturulması ya da güçlendirilmesi için zorunlu. Yer kimliği, basitçe fiziksel görünümle değil, o yerin karakteriyle ilgilidir. Bir yerin karakteri, görsel ve mekansal özelliklerin ötesinde boyutlara sahip olup, zihinlerindeki yer imgesi zaman içinde, insanların yaptığı değişim ve uyarlamalar sonucunda, gitgide daha fazla ayrıntıyla beslenerek güçlenip belirginleşir. Yer, zaman içinde, kültürünü de yoğurup biçimlendirir. Kültürel boyutun kent içinde tüm kesimlere görünür kılındığı, ve böylelikle kent kimliğine yansıdığı yer ise kamusal mekanlardır. Yerel kültürün aynası olarak nitelendirilebileceğimiz kamusal alanın

ile özdeşleşen ve bu kentlerden söz edildiğinde ilk akla gelen yerlerdir. Bu noktada, ayırmsanabilir özellikler taşıyan ve sosyal yaşamı destekleyen cadde ve sokakların, kent kimliğinin oluşmasında en az meydanlar kadar önemli olduğu unutulmamalıdır. Bu bağlamda, Paris'teki Champs-Élysées Bulvarı ya da İstanbul'daki Beyoğlu İstiklal Caddesi'nin, bu kentleri henüz ziyaret etme fırsatı bulamamış olanlar için bile kenti tanımlayıcı öğeler olduğunu söylemek yanlış olmaz. Konut alanlarında da, karakteristik bir mimariyi yansıtan sokaklar kent kimliğini güçlendirir. Türk (Osmanlı) kentinde avlu duvarlarının sürekliliğiyle sokağı tanımlayan cumbalı evler, Amsterdam'daki dar cepheli, kademeli çatılı kanal evleri, ve San Francisco'daki “Boyalı Hanımlar” (Painted Ladies) olarak bilinen karakteristik Viktoria dönemi evleri, bu kentlerin kimliğinin çok önemli belirleyicileri olmuşlardır. Kuşkusuz, karakteristik kent mekanlarına ve yapılarına sahip olması bir kentin değerini artırır, ancak bu özelliğin kimliğe yansıyabilmesi ve bu mekanlara ait imgelerin zihinde birbirine eklenebilmeleri, ancak kentteki algılamayı kolaylaştıracak, yürünebilir bir ölçek ile olanaklı. Bu nitelik, gelişmiş ülkelerde, son 10 yılda çoğunlukla “sürdürülebilir kalkınma” ya da “ekolojik planlama” bağlamında, otomobil kullanımını en aza indirgeyen, “bütünsel kent”e yönelik politikalarla gündeme gelmiş olsa da, “yürünebilirlik”, sürdürülebilirliğin önemli bir boyutu olan kimliğin oluşmasında ve algılanmasında da son derece önemlidir.

bir kentsel yaşam çevresinin varlığı ile olanaklı. Bu bağlamda KKTC'deki kentlere baktığımızda, son yıllardaki kentsel dinamiklerin, mekansal organizasyonun sosyal, kültürel ve fiziksel boyutlarını hem kent hem de mahalle ölçeğinde değiştirdiğini, ve yerel kimliğin büyük ölçüde zedelendiğini görüyoruz. Öncelikle dengeli bir yoğunluktan yoksun, denetimsizce dağılıp gitmiş olan kent dokusu, kentin nerede başlayıp nerede bittiğini bile belirsiz hale getiriyor. Kentlerimizin gerçek anlamda merkezlerinin, diğer deyişle, günlük sosyal, kültürel ve ticari yaşamlarının odak noktası olan merkezlerinin neresi olduğunu söylemek de hiç kolay değil. Bu bağlamda kendisini anımsatan başlıca yerler/öğeler, çoğunlukla geçmiştten miras aldıklarımız (Girne Antik Limanı ve kalesi, Mağusa ve Lefkoşa Surları, uygunsuz eklentilere rağmen Namık Kemal Meydanı, Lala Mustafa Paşa Camii olarak işlevini sürdüren St. Nicholas Kilisesi, Lefkoşa Selimiye Camii ve Meydanı, ve özgün konut mimarileriyle eski mahalleler). Peki, günümüzde (ya da son 20-30 yılda) bunlara, kent kimliğine katkıda bulunduğunu söyleyebileceğimiz türden, ne eklenmiş? Ne yazık ki, son dönemlerde gerçekleşen uygulamaların büyük çoğunluğu kent kimliğini destekleyici değil, ona zarar veren, ya da başka herhangi bir yerde görülebilecek türden eklemeler olarak beliriyor. Bu çerçevede, Kıbrıs'ın yerel kültürel yaşamından da (yeme-içme kültüründen alışverişe, insan ilişkilerini düzenleyen mimari çevrenin biçimlenmesinden kentsel çevrenin genel estetiğine uzanan çok geniş bir çerçevede) ödünler veriliyor¹.

Öte yandan binlerce yıllık kültürel zenginliği yansıtan değerler ve doğal çevre öğelerinin, tüm olumsuz gelişmelere rağmen bulundukları kentin kimliğine tutunması, kentlerimiz için büyük bir şans. Bu özgün değerlerin bütünsel ve anlaşılabilir bir kurgu içinde birbirine bağlanması bu nedenle kritik bir önem taşıyor. Bunun gerçekleştirilebilmesi için, öncelikle kentin çok sayıda binadan oluşan, teknik önlemlerle sorunları çözülebilecek salt bir fiziksel oluşum değil, “insanın yaşam biçiminin aracı” olduğunun anlaşılması, ve dar bir kavram olan fiziksel mekânlar yerine daha geniş bir kavram olan “kentsel yaşam” a odaklanması gerekiyor. Kentsel yaşamla ilgili vizyon belirlendikten sonra da, bunu destekleyebilecek bir kentsel tasarım stratejisinin belirlenmesi zorunlu oluyor.

Derya Oktay

Mexico City - Plaza del'Arms: Yerel kültürün aynası olarak meydan

San Francisco - “Boyalı Hanımlar”: Eğimli sokak üzerinde karakteristik Victoria Dönemi evleri

fiziksel ve sosyo-kültürel boyutlarıyla korunması, kentin sürdürülebilirliği açısından da son derece önemlidir.

Kente güçlü bir imge kazandırılmasında diğer bir önemli öge, “güçlü bir merkez”in varlığıdır, ki bu özellikteki kentlerin büyük bir kısmında güçlü merkez rolünü, belirgin bir biçimi olan ve çeşitli amaçlarla yoğun bir şekilde kullanılan meydanlar üstlenmişlerdir. Örneğin, Siena'daki Campo Meydanı (Piazza del Campo) ve Moskova'daki Kızıl Meydan (Red Square), bulundukları kentlerin kimliği

Sonuç ve öneriler: KKTC kentleri ve kimlik

Araştırma ve gözlemlerimize göre kent kimliği çoğunlukla kentin doğal ve yapı çevresinin görsel/estetik özellikleriyle ilişkilendirilerek açıklansa da, kimlik, yalnızca bu somut özelliklerle değil, insanların o kente yüklediği anlamla oluşuyor. Bu da, elle tutulamayan ama duyumsanan yerel sosyo-kültürel özelliklerin, insanın devinimini ve ilişkilerini destekleyen bir fiziksel çevreyi desteklediği

(Notlar)

1 Burada, birkaç yıl önce gelen ve Türk kahvesini çok seven bir Amerikalı konduğumuzu Girne Limanına götürdüğümüzde “kafe”lerin hiçbirinde Türk kahvesi bulamadığımızı, bunun yerine “espresso” içmemiz önerildiğini üzülerken anımsıyorum. Oysa tam tersi olması gerekmez mi? Kahve ve kahvehane, Kıbrıs günlük yaşam kültürünün en güçlü simgelerinden biri olarak, kentin günlük yaşamı içinde yeniden yorumlanıp vurgulanamaz mı?... Ayrıca, kentsel çevre içinde çoğunluğu “yabancı dilde” isimler içeren ve hiçbir düzenlemeye bağlı olmayan tablelaların yarattığı görsel kirliliğin de kimliği ne kadar olumsuz etkilediğini bir kez daha anımsatmakta yarar var.

BÜYÜLÜ BİR DÜNYANIN SİZLERE AÇILAN KAPISI: LİZBON...

2003 yılında, o zaman Doktora öğrencisiyim, DAÜ-Mimarlık Fakültesi'nden tez danışmanlarımız ile birlikte kalabalık bir grupla (ki bence kalabalık grupla böyle etkinliklere katılmak daha da keyifli oluyor).. doktora çalışmalarının sunulduğu bir sempozyuma katılmak için gitmiştim Lizbon'a. Yaklaşık 10 saat süren Lefkoşa-İstanbul-Münih-Lizbon aktarmalı olarak sabah yola çıkıp günbatımının ardından gece ulaştığımız Lizbon, yukarıdan inanılmaz güzellikte bir görüntü sergiliyordu. Işıklandırılmış tarihi yapılarla dolu bir eski kent manzarasıyla karşılıyor bizi ve hemen merak uyandırıyor daha uçaktan inmeden, 'kimbilir daha ne güzellikler bekliyor bizi' diye düşündürüyor.

Sempozyumun yapılacağı yere yakın eski kentle yeni kent arasında bir yerlerde olan otelimize yerleşiyoruz ve sabah gün doğumunun ardından gün ışığı ile birlikte Lizbon'u algılamaya başlıyoruz. O zamanlar Portekiz, hummalı bir gelişim içerisinde ve bizi bu haliyle karşılıyor. Otelimizin bulunduğu bölgede mevcut binaların birçoğu tadilatla ve bunlara ek olarak da yollardaki alt yapı çalışmaları ile birlikte birçok yeni bina da inşa edilmekte... İlk izlenim olarak bu görüntü, başta hayal kırıklığı yaratıyor. Doğaldır ki hemen "her yer mi böyle?" diye endişeleniyoruz ama mesleki merak herşeyin üstesinden geliyor ve bir an tarihi kenti unutarak yeni kentin mimarisini incelemeye dalıyoruz. Yeni inşa edilen binalarda renk ve dokunun detaylara kadar yansıyan incelikli birleşimi dikkat çekiyor. Birçok canlı renk ve dokunun bir arada cesurca kullanıldığı örneklerle rastlıyoruz yol boyunca sempozyuma giderken. Tam da bunları düşünerek yaya geçidinden karşıya geçmeye niyetlendiğimiz bir anda acı bir fren çığlığı ile uyanıyoruz.. Bir araba bize yor vermek için çığlıklar atarak duruyor.... Bu heyecan akdenizin diğer kıyısından gelen bizler için dahi çok fazla ama,

sonradan öğreniyoruz ki yaya geçidindeki yayalara yol vermemenin çok büyük bir cezası varmış Lizbon'da....

Expo 98'e yolculuk.....

Sunumlarımızın ardından daha önceden birçok tasarım dergisinde veya kitaplarda rastladığımız ve bugüne kadar hep bir fotoğraf karesinden tanımaya çalıştığımız Expo 98 Fuar Bölgesine gitmek için yola çıkıyoruz... Expo 98, Portekiz Pavyonu, Parque das Nações bölgesinde 1998 yılında gerçekleşen Expo 98 Fuarı sırasında Portekiz'i temsil etmesi amacı ile Portekizli bir mimar olan Alvaro Siza tarafından Souto de Moura'nın katkılarıyla tasarlanmış. Pavyonun, fuardan sonra yıkılması, yerine başka bir fonksiyon verilerek kullanılması öngörülmüş ve çok da iyi olmuş. Mimari ürünün ömrünün

giderek kısaldığı günümüzde, nitelikli örneklerin bu dalgaya teslim edilmemesi girişimi takdire değer doğrusu.

Bölgeye yaklaşmaya başladığımız anda bambaşka bir dünya bizi karşılıyor ve neredeyse hayal gücünün ötesinde mimari tasarımlar ve strüktürler bizi büyülüyor. Vasco De Gama Alışveriş Merkezinin kapısında iniyoruz taksiden. Tam arkamızda bütün haşmeti ile Santiago Calatrava'nın Oriente Terminali duruyor. Bir nakış gibi işlenmiş detayları ve tüm cazibesiyle bizi cezbediyor adeta. Evet dergilerden, televizyon programlarından veya kitaplardan takip ediyorsunuz ama böylesi yapıtları yakından görmek bambaşka bir büyülenmişlik hali yaratıyor. Bu hal tüm Parque das Nações kompleksini oluşturan mimarinin etkisiyle giderek de artıyor sanki. (bkz. Resim 1-2)

Binalarla birlikte dış mekanların da çok ustaca tasarlanmış olması, halkın bu mekanlarla bütünleşerek, onları gündelik hayatlarının bir parçası olarak benimsemelerine olanak sağlıyor. Ziyaretimiz boyunca farklı yaş gruplarından öğrencilerin, öğretmenleri ile birlikte bu mekanları yaşayarak, kullanarak ders yaptıklarını gözlemliyoruz. Bir grup, devasa tentelerin altında oturmuş bir konuyu tartışırken, diğeri su dünyasının derinliklerine dalmak için yakındaki akvaryum binasına girmeye hazırlanıyor; siz de katılıyorsunuz, ve başka bir öğrenci grubunun su canlılarına yönelik ilgi ve bilgisini izlemenin keyfini yaşıyorsunuz herşeyin yanısıra. Görerek veya yaşayarak öğrenme en değerli bilgi edinme tekniklerinden birisi kuşkusuz. Bir kez daha anlıyorsunuz.

Alfama..Rossio ve Rua Augusta.....

İlerleyen günlerde tarihi kente gitmek için plan yaptık. Lizbon'da çok iyi işleyen bir metro sistemi ve özgün tasarlanmış metro durakları var.... Dik ve yüksek merdivenlerle yerin altına indiğimiz yerlerde eğlenceli grafik tasarımlar bizi karşılıyor...her adımda başka bir renk ve ayrıntı karşımıza çıkıyor.... Ve sonunda, Lizbon'un iyi korunmuş, canlı ve yaşayan tarihi kent merkezi Alfama Bölgesi'ndeyiz... Lizbon insanının kültürünü ve yaşam şeklini tüm çıplaklığı ile algılayabileceğiniz bir merkez Alfama. Rossio Meydanı ve Rua Augusta en bilinen tarihi kent mekanları...(Resim 3-4). Cana yakın ve güler yüzlü insanlar pencerelerde sohbet ediyor, bizlere gülümsüyor... inanılmaz bir turist akını var bu bölgeye... Dış mekanlar modern kentte olduğu gibi tarihi kentte de çok canlı ve etkin. Büyüklü küçüklü meydanlar ve meydancıklar; etraflarında konumlanmış kafe ve lokantaları ile çok çarpıcı. Buralarda vakit geçirmeli ve o havayı kalabalıkla birlikte solumalısınız kesinlikle...Bizdeki Sabor menüsünün anavatanı zengin deniz mahsülleri mutfağı, inanılmaz çeşitlilikteki peynirleri ve muhteşem tatlarda şarapları mevcut Lizbon'un.... Eğer yolunuz düşerse mutlaka tatmalısınız.... Hiç sıkılmadan, gün boyunca bir çok farklı ayrıntı ve olaya karışarak geçiriyoruz sayılı saatlerimizi. Alfama bölgesini tepeden görebileceğiniz imkanlar da mevcut, mutlaka denemelisiniz. İnanılmaz bir kent manzarasıyla sizleri karşılıyor tepeden...

Görsel güzelliğinin yanısıra sanatsal aktivite zenginliği ile ayrı bir tat alma imkanınız da mevcut. Meydanlarda veya sokaklarda gün boyunca çeşitli sürpriz aktivitelerle karşılaşmanız mümkün.... Yeni ve eskiyi, çağdaş tasarımları ve tarihi dokuyu bir arada yaşamak isteyen herkesin mutlaka ziyaret etmesi gereken büyülmüş bir dünya Lizbon... Mutlaka o havayı solumalısınız...

Nil Pasaogulları Şahin

Kaynakça:

http://tr.wikipedia.org/wiki/Portekiz_Pavyonu,_Expo%20%80%9998
Resim 1: <http://www.fotopedia.com>
Resim 2: <http://ipt.olhares.com>
Resim 3: <http://www.mpifr-bonn.mpg.de>
Resim 4: <http://static.panoramio.com>

Resim 3-Rossio Meydanı

Resim 4-Rua Augusta

Resim 1- Oriente İstasyonu

Resim 2-Expo 98 Portekiz Pavyonu

ANARKO-SOSYALİST MANİFESTO: ‘MÜLKSÜZLER’

“Bir hırsız yaratmak için, bir sahip yaratın; suç yaratmak istiyorsanız, yasalar koyun.”

Ursula K. Leguin

Üniversite’nin ilk yıllarında, geçmişe dair çok uzak bir akşam: Doğduğum şehirde yaşamaya başlamış bir grup yabancıyla, hayatı- o zamanki anların felsefe/isyan/ varoluş/kargaşa dolu, ilk gençliğin her yanına bulaşmış heyecanlarını tüm boyutlarıyla tartıştığımız sırada ortaya atılan bir kitap: *Mülksüzler*! Daha önce bir çok fantastik-bilimkurgu kitabını okuyup hayranlık duyduğum, ancak bu kitabını okumaya o ana kadar fırsat bulamadığım Ursula K. Leguin’in başyapıtı - o çok uzak gecenin içine hiç bir zaman hapsolmadı...

Mülksüzler, biri diğerinin ay’ı olan anarşist ‘Anarres’ ve kapitalist ‘Urras’ gezegenlerinin karşılaştırılması üzerine örülmüş bir kurguya ve edebiyatta çok önemli bir yere sahip bir kitap. Özgün adı “*The Dispossessed*” olan bu roman, bir çok eleştirmene göre, Dostoyevski’nin bir grup anarşistin maceralarını anlattığı “*Ecinniler*” (“*The Possessed*”) kitabına bir göndermedir. Dostoyevski’nin ‘ruhu cinler tarafından ele geçirilmiş şeytansı yaratıklar’ olarak anlattığı anarşistler, Leguin’in ‘*Mülksüzler*’ kitabında, sahipsiz (ne şeytanın, ne devletin, ne de insanların) bireylerdir.

Kitapta anlatılan zamandan on altı yüzyıl önce, Odo adındaki bir devrimci, Urras gezegenindeki ülkesinin hükümet sistemine karşı bir isyan başlatır. Sonrasında ‘Odoculuk’ ismini alan isyanın kaynağındaki anarşik kuram, kurucusunun ölümünden sonra destek kazanarak güçlenir ve Urras gezegeni yönetimi, artık kontrol edemedikleri bu enternasyonalist gruptan kurtulmak için onlara Urras’ın çorak çöl benzeri uydusunda bir koloni kurma olanağı sunar. Bunu fırsat bilen Odocular, Urras gezegenini terkederek, anarşik politik kurama uygun bir topluluk oluşturdukları Anarres gezegeninde yaşamaya başlarlar.

“Vermediğiniz şeyi alamazsınız, kendinizi vermeniz gerekir. Devrim’i satın alamazsınız. Devrim’i yapamazsınız. Devrim olabilirsiniz ancak. Devrim ya ruhunuzdadır ya da hiç bir yerde değildir.” (Leguin, ‘Mülksüzler’, s.268)

Kitap, Anarres gezegenindeki bu anarşist topluluğun bir üyesi olan dahi fizikçi Shevek’in Anarres’ten Urras’a, on altı yüzyıl sonra ilk kez bir Odocu’nun yaptığı yolculuğun anlatıldığı ruhsal otobiyografisi niteliğindedir. Leguin’in her kitabında sentetik biçimde yarattığı sözcükler semantiği, yazarın yazınsal üslubunun en çarpıcı özelliklerinden biridir. Leguin, *Mülksüzler* kitabındaki kapitalist gezegene USA/URSS (Amerika Birleşik Devletleri/ Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği) kelimelerinden türettiği ‘Urras’ adını vermiştir. Bu gezegen, insanların sınıflara, yönetimlere, devletlere bölündüğü, arşist (ulusçu) bir yapıya sahiptir. Yazarın ‘anarşist’ kelimesinden türettiği diğer gezegen ‘Anarres’ ise, sınıfların olmadığı, insanların egolarını törpülemeyi çocukluktan öğrenmeye başladığı, maddiyata ve sahiplenmeye değil,

paylaşımaya dayalı, özgürlükçü bir dünyadır. İki gezegen arasındaki bir diğer fark ise, Anarres’in kurak ve verimsiz topraklara sahip, balıklar ve birkaç böcek türü dışında insandan başka hiç bir canlının var olmadığı bir toz gezegeni, Urras’ın ise coğrafik olarak binbir güzellik ve biyolojik çeşitliliği barındıran, verimli topraklara sahip hayat dolu bir gezegen oluşudur. Anarşist gezegenin insanları, zor yaşam koşullarına rağmen tozun içinde hayatta kalabilmek için birlikte hareket eder, eşit koşullarda çalışır, herşeyi paylaşır ve içlerine Odocu’lardan başka hiçkimseyi almazlarken; kapitalist gezegende zenginlik ve açlık sınırında yaşayan çeşitli kesim ve sınıflardan insanlar, verimli gezegenlerinin doğal kaynaklarını hoyratça tüketir, hep daha fazlası için birbirleriyle savaşırlar ve başka gezegenlerden gelen ziyaretçiler üzerinde üstünlük kurma yarışı içine girerler.

Anarres’li Shevek’in dehasının bu üstünlük yarışında etkin bir araç olabileceği düşüncesi, Urras’lılara göre ünlü fizikçinin gezegenlerine olan ziyaretinin tek sebebidir; çünkü üstünlük ve aşağılık sorunu Urras’ın toplumsal yaşamında önemli bir yere sahiptir. Kapitalist kâr toplumunun uzak bir yapıda yetişmiş bir birey olan Shevek için ise, Urras’ı ziyaretinin amacı çok daha başkadır.

Kitap, hiçkimsenin hiç bir şeyin sahibi olmadığı ‘Anarres’ gezegenindeki tek sınır olan ‘duvar’ın anlatımıyla başlar:

“Bir duvar vardı...Yolla kesiştiği yerde bir kapısı yoktu; orada yerin geometrisine indirgeniyordu: bir çizgiye, bir sınır düşüncesine. Ama düşünce gerçektir. Önemliydi. Yedi kuşak boyunca dünyada o duvardan daha önemli bir şey olmamıştı...Bütün duvarlar gibi iki anlamlı, iki yüzlüydü. Neyin içeride neyin dışarıda olduğu, duvarın hangi yanından baktığınıza bağlıydı.” (Leguin, ‘Mülksüzler’, s.11)

Bu duvar, Shevek’in kendi gezegeninden Urras’a doğru, bu yolculuğu yapmak istediği için (elbette bunun sebepleri yolculuğa zemin hazırlayan olaylarla da yakından alakalıdır) kendi toplumu tarafından ‘hain’ diye nitelendirilip, atılan taşlarla uğurlandığı sırada belirlenip, zaman zaman fiziksel, zaman zamansa ideolojik bir engele dönüşen güçlü bir öge olarak metin kurgusu içinde tekrar tekrar okuyucunun karşısına çıkar:

“Kardeş bile rahatlatamaz insanı kötü saatte, karanlıkta, duvarın dibinde.” (Leguin, ‘Mülksüzler’, s.117)

“Yasalar yaptık, geleneksel davranış yasaları, tüm çevremize duvarlar ördük ve bunları göremiyoruz, çünkü düşüncelerimizin bir parçası onlar.” (Leguin, ‘Mülksüzler’, s.291)

Shevek’in dehası kendi eşitlikçi toplumunda, ilerlemek ve gelişmek için bolluğa dayalı bir rahatlığın getirebileceği malzeme ve etkileşim fırsatlarıyla

beslenemediğinden, bu koşullara sahip Urras gezegeni bilim cemiyeti tarafından desteklenir. Okuyucu bu noktada, dehanın yeşermediği bir yerin nasıl ütopya olabileceği sorusuyla da karşı karşıya bırakılır.

“Düşman sizi coşkuyla bağrına basar, kendi yurtdaşlarınız da sizi acıyla reddederse gerçekten de hain olup olmadığınızı merak etmemek elde değildir.”- Shevek (Leguin, ‘Mülksüzler’, s.315)

Diğer bir yandan kitap, feminist yazar Ursula K. Leguin’in, kadın bakış açısıyla ‘mülkiyet’ sorununa geniş perspektifler sunar. Yazar, Odocu düşüncesi oluşturabilmek için (-ki kitapta anlatılan devrimi başlatan Odo bir kadındır), Tao’cu felsefeden yola çıkar. Sözcük anlamı yol olan ‘tao’ ile ayrı ayrı herbir şeyi kuşatarak, parçalara bölünmemiş bir bütün olarak varolan bir dünya bilinci yaratmayı amaçlar - ki bu da Leguin’in anlattığı devamlı değişim ve seçim sürecine, mekanın varoluşsal koşuluna ve de hikâyenin kendisini düzenleyici ilkelerine tamamiyle eş düşer.

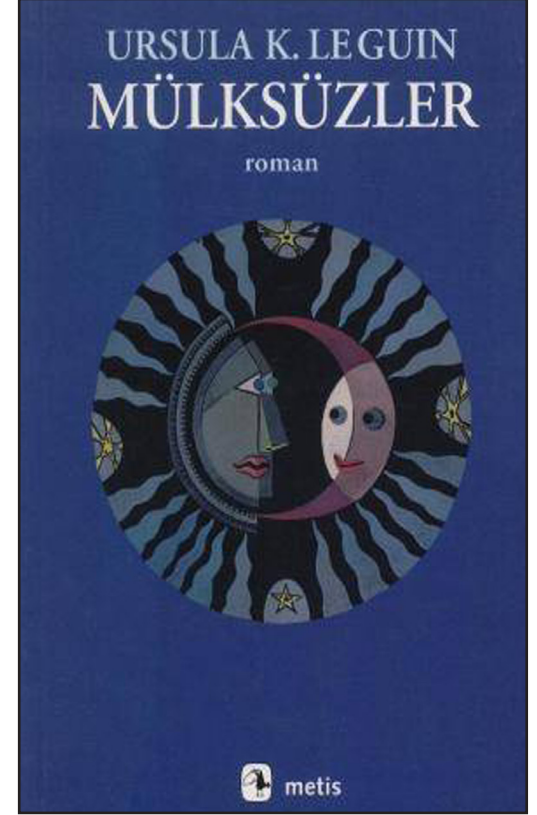
“BÜTÜN OLMAK PARÇA OLMAKTIR; GERÇEK YOLCULUK GERİYE DÖNÜŞTÜR.” (Leguin, ‘Mülksüzler’, s.82)

Odocular için araç amaçtır ve barışa yalnızca barış yolu ile ulaşılabilir, yalnız adil eylemler adalet getirebilir. Bir bilimkurgu aşığı olarak, Leguin’in tabiriyle ‘ikircikli ütopyaların’ ışığında kurgulanmış başka başka kitaplar da okudum (George Orwell’in 1984’ü, Yevgeni İvanoviç Zamyatin’in *Mıy-Bizler*’i, Aldous Huxley’nin *Cesur Yeni Dünya*’sı vb.). Ancak Leguin’in *Mülksüzler* kitabının sosyo-politik kurgusu, insan doğasının cinsellikten aşka, aile kurumundan iktidar güdüsüne, zaman ve mekan kavramlarına kadar tüm yönlerini ele alış biçimi, onu, okuduğum diğer tüm kitaplardan ayırıyor. Leguin, *Mülksüzler* kitabının arka kapağında ‘..Tüm siyasal kuramlar içinde en idealist olanı anarşizmdir; bu yüzden de bana en ilginç gelen kuramdır.’ diye yazıyor. Ancak bu kitap, yalnızca kapitalist düzenin sert bir eleştirisi olmakla kalmayıp, aynı zamanda anarşizm ütopyasının zaman zaman bireysel özgürlükleri nasıl kısıtlayabileceği sorularını da tüm yönleriyle ustalıkla gözler önüne seriyor.

Mülksüzler, Shevek’in Anarres’e geri dönmesi ile beraber yeniden başlamak üzere sona ererken, Ursula K. Leguin bir kez daha geçmişin ve geleceğin şimdinin birer parçası olduğu devamlılığını vurguluyor- ki bu da bu satırların yazarı için bu kitabı, yıllar önceki o gecedan bu yana geçen yıllar boyunca, yaşamının her döneminde tekrar tekrar sorgulayacağı bir başyapıtı dönüştürüyor:

““Eğer yola çıkarsan her zaman gittiğin yere ulaşıyorsun. Ve her zaman da geri dönüşyorsun...”” (Leguin, ‘Mülksüzler’, s.337)

Ceren Boğaç

KİTAP KÜNYESİ: Metis Yayınları/ ISBN 975 - 7650 - 26 - 9 / 1. Basım Mart 1990/ İngilizce’den Çeviren Levent Mollamustafaoğlu

Ursula Kroeber LeGuin

Ursula Kroeber LeGuin, 1929’da Kaliforniya’da doğdu. Babası Alfred Kroeber antropolojist, annesi Theodora Covell Brown Kracaw Kroeber ise yazardı. Massachusetts- Radcliffe College’tan sonra Columbia Üniversitesinde “Fransa’da Ortaçağ ve Rönesans Dönemi Edebiyatı” üzerine yüksek lisans yaptı. 1951’de tarihçi Charles A. Leguin ile Paris’te evlendi. Üç çocuk dünyaya getirdi. Bilim kurgu türünde yazmaya 50’li yıllarda başlamasına karşın, ilk öyküsü ancak 1962’de yayınlandı. Le Guin, 1969’da yazmış olduğu “Karanlığın Sol Eli” adlı romanıyla bilim kurgu dünyasının iki büyük ödülü olan Hugo ve Nebula ödüllerini aldıktan sonra ün kazanmıştır. Ayrıca, 1974’te yazmış olduğu ütopyik bilimkurgu romanı *Mülksüzler* ile 1975’de yine Hugo ve Nebula ödüllerini almıştır. Bilimkurgu ve fantastik kurgunun yanısıra şiir ve çocuk kitapları da bulunmaktadır. Eserleri arasında özellikle *Yerdeniz Üçlemesi* ya da sonradan eklenen dördüncü kitapla *Yerdeniz Dörtlemesi* (ing. Earthsea Quartet) çok ciddi hayran kitlesine ulaşmıştır. Bu serinin 3. romanı olan “En Uzak Sahil” (The Farthest Shore) kitabıyla 1973 yılında Çocuk Kitapları için verilen ABD milli ödülü (National Book Award) kazanmıştır. Romanlarında alternatif toplum ve düşünce biçimleri yaratmasıyla tanınan LeGuin, teknolojik gelişmelere değil, kültürel antropoloji, siyaset ve psikolojiye yönelir. En çok işlediği temalar karşıtlıkların etkileşimi, gerilimi, birbirlerini dengelemesi ve bütünü oluşturmalarıdır. Taoizm, Zen, feminizm ve anarşizm gibi akımlardan etkilenen LeGuin, yarattığı ütopyalarla ilgisiz kalmanın zor olduğu bir siyasal ufuk çizer. Halen ABD’nin Oregon eyaletinde yaşamaktadır. Yazar, 2000’li yıllarda da sayısız bilim kurgu roman ödülü kazanmıştır.

ercan.hoskara@emu.edu.tr

SÜRDÜRÜLEBİLİR BİNA TASARIMI

Binaların üretim, kullanım ve kullanım sonrası süreçlerinde, büyük oranda çevresel, sosyal ve ekonomik etkiler meydana gelmektedir. Binaların tasarım aşaması bu etkilerin büyük oranda olumluya dönüştürülebileceği aşamadır.

Bu çalışmada, özetle, Sürdürülebilir Bina Tasarımının ne anlama geldiği, neleri içerdiği ve bu yönde ne tür yöntemler kullanılması gerektiği ile ilgili sorulara cevap aranacaktır.

Sürdürülebilir Bina Tasarımı nedir?

En özet ifadeyle, Sürdürülebilir bina tasarımı sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin bina tasarımına uygulanması anlamına gelmektedir. Yani; bina üretimi sırasında yapılacak uygulamaların ve ortaya çıkacak binaların olumsuz çevresel etkilerinin en aza indirilmesi ve çevresel sürdürülebilirliği sağlaması; sosyal gelişime katkı koyması ve sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması; ekonomik gelişime katkı koyması ve ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanması anlamına gelmektedir.

Sürdürülebilirlik sadece çevreyi korumakla mı ilgilidir?

Hayır. Sürdürülebilirlik daha önce de belirttiğim gibi sadece çevreyi korumak anlamına gelmemekte, aynı zamanda sosyal ve ekonomik gelişmeyi de

içermektedir. Bu bağlamda, sürdürülebilir bina tasarımı da sadece çevresel boyutu değil ekonomik ve sosyal boyutu da içeren bütüncül bir tasarım anlayışını ifade etmelidir.

“enerji verimli bina”, “yeşil bina” ve “ekolojik bina” ile “sürdürülebilir bina” tasarımı aynı anlama mı gelmektedir?

Hayır.

Enerji verimli bina tasarımı, genel olarak güneş ve rüzgar gibi alternatif enerji kaynaklarından daha etkin faydalananarak, fosil yakıt tüketiminin azaltılmasına yönelik tasarım yaklaşımını ifade etmektedir. Bu bağlamda (Sev, 2009, s.39);

- Enerji etkin kentsel tasarım
- Pasif ısıtma ve soğutma için arsaya göre yerleşim
- Alternatif enerji kaynaklarının kullanımı
- Gömülü enerjisi düşük malzeme seçimi
- Enerji tasarrufu sağlayacak detaylandırma ve malzeme seçimi
- Aydınlatmada gün ışığından yararlanma
- Enerji etkin ekipman kullanma gibi unsurları içerir;

Yeşil ve ekolojik bina tasarımı, ise enerjinin etkin kullanımı yanı sıra, su, malzeme ve bina arazileri gibi kaynakların da etkin kullanımını ve aynı zamanda atıkların geri kazanılması gibi konuları da içeren bir tasarım yaklaşımıdır. Bu bağlamda enerji etkin kullanım yöntemlerine ilaveten, su etkin, malzeme etkin ve arazi etkin kullanım yöntemlerini de içermektedir.

Suyun etkin kullanımı için; (Sev, 2009, s.39);

- Düşük debili, basınçlı armatürler, vakumlu ve biyokompoze tuvaletler kullanma,
- Yağmur suyu toplama,
- Doğal peyzaj uygulamaları,
- Geri dönüşüm ve yeniden kullanma

Malzemenin etkin Kullanımı için;(Sev, 2009, s.39);

- Malzeme tasarrufu sağlayan tasarım ve yapım,
- Yapının uygun boyutlandırılması,
- Mevcut strüktürlerin rehabilitasyonu
- Geri dönüştürülmüş malzeme kullanımı,
- Geleneksel olmayan, alternatif yapı malzemesi kullanımı.

Bina arazilerinin etkin kullanımı için;(Sev, 2009, s.39);

- Mevcut bina alanlarının kullanımı,
- Doğal topografya ile uyum
- Bina arazilerinin genişlemesinin engellenmesi gibi yöntemleri de ifade eder.

Sürdürülebilir bina tasarımı ise;

- Bütün bu çevresel sürdürülebilirliğe yönelik yöntemlerin yanında, “insanların fiziksel ve ruhsal sağlıkları ile konforlarının korunması, Yapılaşmış çevrenin oluşturulmasında kalitenin artırılması, Sosyal adaletin geliştirilmesi, Sosyal

güvencenin sağlanması ,Yerel kimlik ve kültürel değerlerin korunması gibi, sosyal konuları da içermektedir. Aynı zamanda, verimliliğin artırılması ve Ekonomik katma değer en üst seviyeye çıkarılması, maliyetlerin düşürülmesi ve alım gücünün artırılması gibi ekonomik konuları da içermektedir.

Sürdürülebilir Binaların maliyeti daha mı yüksektir?

Sürdürülebilir binaların çevresel ve sosyal etkileri mutlak surette daha olumlu olmalıdır ve bu anlamda yüksek nitelikte olmaları gerekmektedir. Bu nedenle, sürdürülebilir binaların maliyetlerinin konvansiyonel yöntemlere göre tasarlanan binalara kıyasla daha yüksek maliyette olması beklenir. İlk yatırım maliyeti olarak bu durum normal kabul edilebilir, fakat yaşam dönemi maliyetleri düşünüldüğünde toplam maliyetin konvansiyonel binaların maliyetlerine oranla daha ucuz olması veya en azından aynı olması hedeflenmelidir. Aksi takdirde, bu tür binaların ekonomik olarak sürdürülebilmesi mümkün değildir. Ekonomik olarak gerçekleştirilmesi veya satın alınabilmesi mümkün olmayan bir binanın ise sürdürülebilirliğinden bahsetmek mümkün olmayacaktır.

Ercan Hoşkara

Diyarbakir güneş evi

Diyarbakir güneş evi 3D

Greenwich millennium village

Green Building

Saman balya ev

SÜRDÜRÜLEBİLİR MİMARLIK

Bugün sanayileşme, nüfus artışı ve dünya üzerindeki farklı tüketim kalıpları nedeniyle, hava, su ve çevre kirliliği, iklim değişikliği, doğal kaynakların azalması, gıda, temiz su ve enerjinin tükenmesi olgularıyla karşı karşıyayız. İnsanlığın çevresine verdiği zararı, yalnızca izleyebildiğimizi değil, artık tüm duyularımızla algılayabildiğimizi söyleyebiliriz. Yakın geçmişte bu gerçeklerle karşılaşmanın,

toplumları üretim ve tüketim kalıplarını gözden geçirmeye yönlendirmesini olumlu bir gelişme olarak kaydedebiliriz. Bunun bir sonucu olarak da çevreci yaklaşımlar son yıllarda yönetim aşamalarından meslek adamlarına ve kamuya değin toplumun tüm kesimlerinin ilgilendiği bir alan haline geldi. Benzer biçimde çevresel sorunlar, en azından son kırk yıldır, mimarlık topluluğunun da temel endişe alanını oluşturuyor.

Üzerinde yapılan tüm tartışmalara ve uygulamalara karşın, özellikle ülkemizde çevre ve mimarlık ekseninde sürdürülebilirlik adına yol alınmış gözükmemekte. Bizler için çok yeni fakat gelişmiş ülkeler için bir hayli tartışılmış olan bu konu, varolan güncel çalışmalarla ve örneklerle bu sayımızda sizler için yer alıyor.

Etkinlik

Uluslararası Sürdürülebilir Yapılar Sempozyumu

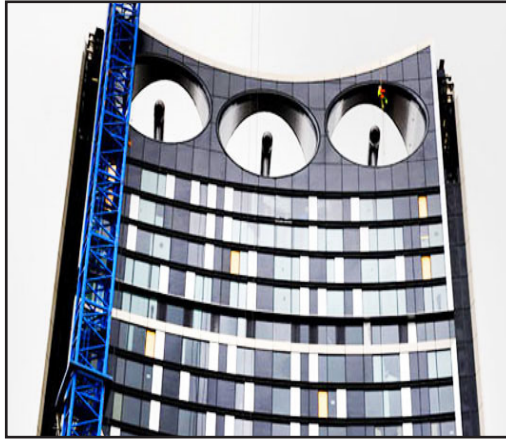
26 - 28 Mayıs 2010
Gazi Üniversitesi/Ankara

Rüzgar güllü gökdelen

Londra'da ilk kez bir gökdelenin içinde rüzgar tribünleri konuldu. 148 metre uzunluğundaki bina bu sayede ihtiyacı olan elektriğin yüzde sekizini kendi üretebiliyor. Strata Tower adlı gökdelende ilk kez rüzgar tribünleri binanın cephesinde kullanıldı. 42 katlı binada sadece rüzgar enerjisi kullanılmıyor. Gökdelen aynı zamanda doğal havalandırma sistemine sahip. Bu bağlamda enerji kullanımı ve üretimi bakımından sürdürülebilir olan bu bina kullanılan teknik bakımından bir ilk olacak. Strata Tower, 113 milyon pounda mal oldu. Gökdelen, mayıs ayında tamamen tamamlanmış olacak.

Kaynak: NTVMSNBC
Fotoğraf Kaynak: NTVMSNBC
Çeviri: Mimdap

Rüzgar güllü gökdelen

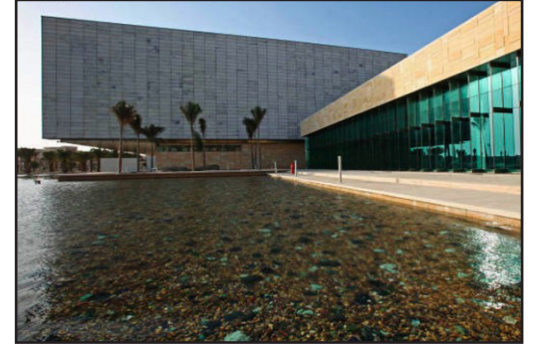
Sürdürülebilir Mimarlığın ilk 10'u Belirleniyor...

Amerikan Mimarlar Derneği ve ona bağlı Çevre Komitesi (COTE) 2010'da çevresel olarak koruma ve iyileştirme sağlayacak 10 projeyi açıkladı. Projeler bu yıl Haziran ayında Miami'de düzenlenecek olan AIA 2010 Ulusal Kongre ve Tasarım Sergisinde ödüllendirilecek. COTE En Yeşil 10 Proje programı, mimarlık, doğal sistemler ve teknolojiyi birleştirirken kendi toplumlarıyla da ilişki kuran projeleri öne çıkarmayı hedefliyor.

COTE 2010 En Yeşil 10 Proje jürisinde şu isimler yer aldı: Peter Busby, Busby Perkins & Will; Robert Harris, Lake Flato Architects; Denis Hayes, The Bullitt Foundation; Lisa Heschong, Heschong Mahone Group, Inc.; Alison G. Kwok,

University of Oregon; Elizabeth I. Ogbu, Public Architecture.

Kaynak: Inhabitat, World Architecture NewsFotoğraf Kaynak: Mimdap
Çeviri: Mimdap

+

REKLAM

+

CMYK